

Adroddiad Ymchwiliad Craffu

Cludiant Ôl-16 i Addysg Bellach

Aelodau'r Ymchwiliad

Cynghorydd Stephen Churchman (Cadeirydd)
Cynghorydd Caerwyn Roberts
Cynghorydd Angela Russell
Cynghorydd Gethin Glyn Williams
Cynghorydd Gruffydd Williams
Cynghorydd Eurig Wyn

Swyddogion

Debbie Anne Williams Jones (Swyddog Arweiniol)
Ann Roberts (Swyddog Cefnogol)
Lowri Evans (Swyddog Cefnogi Aelodau a Chraffu)

Cyngor Gwynedd
Stryd y Jêl
Caernarfon
Gwynedd
LL55 1SH

Cyhoeddwyd: 21 Tachwedd 2014

Yr Adroddiad	Tudalen
Crynodeb Gweithredol	5 - 9
Pwrpas yr Ymchwiliad	10 - 12
Cyd-destun Cenedlaethol	13 - 15
Cyd-destun Lleol	16 - 20
Cymariaethau gydag Awdurdodau Cymru	21
Gweinyddiaeth	21 - 22
Effaith Gweithredu'r Polisi Cludiant Ôl-16 ar Ddarparwyr Addysg – Ysgolion Uwchradd	23
Effaith Gweithredu'r Polisi Cludiant Ôl-16 ar Ddarparwyr Addysg - Grŵp Colegau Llandrillo Menai	24 - 25
Effaith Gweithredu'r Polisi Cludiant Ôl-16 ar Ddarparwyr Addysg – Gyrfa Cymru	26 - 28
Effaith Gweithredu'r Polisi Cludiant Ôl-16 ar Ddysgwyr a'u Teuluoedd	29 - 35
Cofnod Cwynion / Sylwadau	36 - 38
Cyfathrebu a Chydweithio	39 - 40
Dealltwriaeth o effaith unrhyw newid i'r Polisi Cludiant Addysg Ôl-16	41 - 42
Ymestyn y Briff	43 - 45
Materion eraill er ystyriaeth yr Aelod Cabinet	46
Adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Craffu Corfforaethol	46
Cydnabyddiaeth	47

Yr Atodiadau

- Atodiad 1 Cymhariaeth Lefel Cyllidebau 2013-14
- Atodiad 2 2012-13 Ceisiadau Cymeradwy am Lwfansau Cynhaliaeth Addysg
- Atodiad 3 Map Amser Teithio i Ysgolion Uwchradd
- Atodiad 4 Dadansoddiad Holiadur ar-lein Myfyrwyr
- Atodiad 5 Dadansoddiad Holiadur ar-lein Teuluoedd
- Atodiad 6 Aseiad o'r Opsiynau a flaenoriaethwyd

Am wybodaeth bellach, cysylltwch â
Debbie Anne Williams Jones
Cyngor Gwynedd
Stryd y Jêl,
Caernarfon,
LL55 1SH
Rhif ffôn: (01286) 679 267
E-bost: DebbieAnneWilliamsJones@gwynedd.gov.uk
[Tudalen Trosolwg a Chraffu Cyngor Gwynedd](#)

RHAGAIR Y CADEIRYDD

Mae cludiant ôl16 yn fater sydd wedi ei godi sawl tro gan aelodau'r Cyngor a Grŵp Colegau Menai Llandrillo. Bu i'r aelodau godi'r mater yng ngweithdy blynyddol y Pwyllgor Craffu Cymunedau yn dilyn derbyn sylwadau a phryderon y dysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd. Y prif bryderon oedd yr anghysondeb yng nghost cludiant ôl16, y gallu i dalu am gostau cludiant, y pellteroedd teithio, anhyblygrwydd y gwasanaeth a'r ffaith nad yw Llywodraeth Cymru yn rhoi'r un sylw i'r difreintiedig o gymharu â Lloegr yw'r prif bryderon.

Bu i aelodau'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ystyried briff ar gyfer yr ymchwiliad a phenderfynwyd cynnal ymchwiliad craffu i'r materion lle gallai ddylanwadu ar yn realistig. O ganlyniad, ymgwymerwyd ag ymchwiliad i sut y gweithredir Polisi Cludiant Addysg Ôl-16 yr Awdurdod ar lawr gwlad mewn ysgolion uwchradd a cholegau addysg bellach a'r effaith ei weithredu ar ddarparwyr addysg ôl-16, y dysgwyr a'u teuluoedd. Cynhaliwyd cyfweiliadau gyda phenaethiaid ysgolion uwchradd a cholegau, Gyrfa Cymru a swyddogion Adran Addysg y Cyngor. Yn ychwanegol, cynhaliwyd arolygon gyda myfyrwyr drwy holiadur ar-lein ac mewn sawl digwyddiad wyneb yn wyneb.

Yn ystod yr ymchwiliad adnabuwyd nifer o edau gyffredin a diffygion yn y ddarpariaeth cludiant ôl-16 presennol y mae argymhellion ac awgrymiadau wedi eu cynnwys yn yr adroddiad.

Ym mis Medi 2014, derbyniwyd cais gan yr Aelod Cabinet i ymestyn briff yr ymchwiliad craffu i ystyried opsiynau pellach i ddarganfod arbedion gan nad yw'r gwasanaeth cludiant ôl16 yn gallu parhau fel y mae ar hyn o bryd oherwydd y wasgfa ariannol. Golyga hyn yr angen i ystyried opsiynau ac argymhellion mwy creadigol er darparu'r gwasanaeth i'r dyfodol. Croesawyd y cais fel cyfle i ychwanegu gwerth i'r ymchwiliad gyda phwyslais ar roi'r cwsmer yn ganolog i'r gwasanaeth.

O ganlyniad i ymestyn briff yr ymchwiliad gwreiddiol, gosodwyd yr adroddiad mewn dau ran gydag argymhellion yr ymchwiliad ar waelod pob pennawd. Mae'r opsiynau mwy creadigol a ystyriwyd ynghyd ag argymhellion ar dudalen 43 – 45. Gweler grynodedeb o'r holl argymhellion yn y Crynodeb Gweithredol.

Dymunwn ddiolch yn fawr iawn i'r dysgwyr/myfyrwyr wnaeth fynychu'r grwpiau ffocws ar safleoedd Coleg Menai Bangor, Coleg Meirion Dwyfor Pwllheli a Dolgellau ac i Clywed - llais plant, pobl ifanc, rhieni a'u teuluoedd. Dymunwn ddiolch i'r dysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd wnaeth gwblhau'r holiadur.

Dymunwn ddiolch i'r Rheolwyr Gwasanaethau Dysgu Grŵp Colegau Menai Llandrillo, Penaethiaid Ysgolion Uwchradd Y Moelwyn ac Y Berwyn, Ysgol Botwnnog, ac Ysgol Brynrefail, Swyddogion Gyrfa Cymru.

Diolch am gefnogaeth yr Aelodau Cabinet y Cyngor a swyddogion y Cyngor wnaeth ein cynorthwyo gyda'r gwaith.

Cynghorydd Stephen Churchman
Cadeirydd y Grŵp Ymchwiliad Craffu

1. Crynodeb Gweithredol

Sefydlwyd yr Ymchwiliad Craffu gan y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 15 Hydref 2013 er asesu:

- Sut y gweithredir Polisi Cludiant Addysg Ôl-16 yr Awdurdod ar lawr gwlad mewn ysgolion uwchradd a cholegau addysg bellach
- Effaith gweithredu'r Polisi Cludiant Addysg Ôl-16 ar ddarparwyr addysg ôl-16, dysgwyr a'u teuluoedd

Ac yn benodol:

- manylu ar weithrediad ac effaith Polisi Cludiant Addysg Ôl-16 yr Awdurdod ar ysgolion uwchradd, colegau addysg bellach, dysgwyr a'u teuluoedd yng Ngwynedd.
- Sefydlu dealltwriaeth o effaith unrhyw newid i'r Polisi Cludiant Addysg Ôl-16 i'r Awdurdod, ysgolion uwchradd a cholegau addysg bellach, dysgwyr a darpar ddysgwyr a'u teuluoedd mewn gwahanol ardaloedd o'r sir.

Ym mis Medi 2014, derbyniwyd cais gan yr Aelod Cabinet i ymestyn briff yr ymchwiliad craffu i ystyried opsiynau pellach i ddarganfod arbedion gan nad yw'r gwasanaeth cludiant ôl16 yn gallu parhau fel y mae ar hyn o bryd oherwydd y wasgfa ariannol. Golyga hyn yr angen i ystyried opsiynau / argymhellion mwy creadigol er darparu'r gwasanaeth i'r dyfodol. Edrychwyd ar y cais fel cyfle i ychwanegu gwerth i'r ymchwiliad gyda phwyslais ar roi'r cwsmer yn ganolog i'r gwasanaeth.

O ganlyniad i ymestyn briff yr ymchwiliad, gosodwyd yr adroddiad mewn dau ran, gydag argymhellion yr ymchwiliad gwreiddiol ar waelod pob pennawd. Mae'r opsiynau mwy creadigol a ystyriwyd ynghyd ag argymhellion ar dudalennau 43 - 45. Gweler crynodeb o holl argymhellion yr ymchwiliad gwreiddiol ynghyd ag argymhellion ar yr opsiynau mwy creadigol isod.

Dylid cofio mai ciplun mewn amser sydd yn yr adroddiad hwn yn ystod cyfnod yr ymchwiliad craffu os na nodir yn wahanol.

Ystyriwyd gwybodaeth gefndirol o wahanol ffynonellau er sefydlu dealltwriaeth o'r cyd-destun cenedlaethol a lleol cyn cychwyn ar yr ymchwiliad craffu. Cyfwelwyd Aelodau Cabinet, Swyddogion perthnasol y Cyngor a Phenaethiaid tair Ysgol Uwchradd, Rheolwyr Gwasanaethau Myfyrwyr Coleg Menai Bangor a Rheolydd Ardal Gyrfa Cymru.

Ystyriwyd effaith gweithredu Polisi Cludiant Ôl-16 y Cyngor ar y dysgwyr a'u teuluoedd drwy gasglu barn dysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd drwy amryw ddulliau o holi. Cynhaliwyd tri Grwp Ffocws efo dysgwyr/myfyrwyr – safle Coleg Menai Bangor, safle Coleg Meirion Dwyfor Pwllheli a safle Coleg Meirion Dolgellau. Casglwyd barn y di-waith gan ddefnyddio holiadur a chefnogaeth Swyddfa Gyrfa Porthmadog. Yn ogystal, cafwyd cefnogaeth Clywed i gasglu barn llais pobl ifanc, rhieni a'u teuluoedd. Ystyriwyd a dadansoddwyd cofnodion cwynion / sylwadau mae Galw Gwynedd yn dderbyn ar ran y Gwasanaeth.

Ystyriwyd trefn cyfathrebu'r Cyngor gyda'r sefydliadau addysg ôl-16 ac efo'r dysgwyr, myfyrwyr a'u teuluoedd ynghyd â threfniadau cyfathrebu'r sefydliadau addysg a Gyrfa Cymru gyda'r dysgwyr, myfyrwyr a'u teuluoedd.

Ystyriwyd y gwaith arall sydd yn mynd ymlaen gan y Cyngor, sef penodiad darparwr gan Swyddfa Consortiwm Addysg i gydlynu teithio dysgwyr rhwng ysgolion a cholegau ar gyfer eu cyrsiau addysg ôl-16 yn ardal Gwynedd ac Ynys Môn. Ystyriwyd adroddiad cwmni 'EDGE public solutions' sydd wedi adolygu gweithrediadau gwasanaethau cludiant y Cyngor yn ystod mis Mai a mis Mehefin 2014.

Prif Faterion

1. Trefniadau addas a phwrpasol ar gyfer teithio yn ôl a blaen i addysg bellach sydd yn hyblyg i gyfarch anghenion newydd addysg sy'n sicrhau cyfle cyfartal i ddysgwyr.
2. Anghysondeb y Polisi - y ddarpariaeth a'r trefniadau ar draws Gwynedd.
3. Gweinyddiaeth tocynnau cludiant a'r modd o dalu am gostau teithio a'r dulliau talu.
4. Dalgylchoedd a'r trefniadau teithio. Yn unol â'r Canllawiau Statudol, 'Rhaid i awdurdodau lleol ystyried y ffaith na ddylai'r trefniadau teithio a wnânt, yn sgil asesiad, achosi unrhyw lefelau afresymol o straen, ac na ddylai'r daith gymryd cyfnod afresymol o amser a rhaid i'r daith honno fod yn ddiogel.'
5. Gwybodaeth berthnasol a phwrpasol gan ddefnyddio dulliau amrywiol.
6. Cyfathrebu ac ymgysylltu'n gyffredinol.

Canfyddiadau

Canfuwyd fod nifer o anawsterau teithio i fynd yn ôl a blaen i addysg bellach. Y prif negeseuon oedd:

1. Bod dyddiau'n hir iawn gyda rhai myfyrwyr yn dweud nad ydynt yn cyrraedd adref tan ar ôl 7pm ac eraill yn cyrraedd coleg awr a hanner cyn i'r coleg gychwyn er mwyn cyrraedd mewn pryd i'r gwersi.
2. Bod 38.2% o'r dysgwyr yn derbyn lwfans cynhaliaeth addysg.
3. Bod y tymor cyntaf yn anodd iawn i rai oherwydd nad ydynt yn derbyn y lwfans cynhaliaeth am o leiaf 6 wythnos ar ôl cychwyn ar y cyrsiau – y dystiolaeth eu bod yn mynychu cwrs addysg bellach.
4. Mae'r Colegau yn cofnodi rhesymau dros ymadawiad y myfyrwyr ond nid oes dystiolaeth gadarn bod teithio yn broblem gan fod cludiant yn debygol o gael ei gofnodi o dan bennawd 'rhesymau ariannol'.
5. Nid yw'n bosibl i'r mwyafrif o ddysgwyr/myfyrwyr gael mynediad i chwarter y cyrsiau sydd ar gael yng Ngwynedd a Môn gan nad yw'r gwasanaeth cludiant yn galluogi hynny.
6. Anhyblygrwydd y tocyn teithio. Mae'r tocyn cludiant £60 neu £100 ar gael i ddysgwyr/myfyrwyr i deithio i sefydliad addysg bellach yn y bore ac yn ôl gartref yn y prynhawn yn unig.

7. Nid yw'r tocyn yn caniatáu defnyddiwr i wneud beth mae'n ddweud ar y tocyn - teithio yn ôl a blaen i addysg bellach. Er enghraifft, mae myfyrwyr sydd yn gorffen am hanner diwrnod yn gorfod disgwyl tan ddiwedd y diwrnod os ydynt am ddefnyddio'r tocyn teithio neu yn gorfod talu i fynd adref yn gynt. Mae'r gost yma ar ben y £60 sydd eisoes wedi ei dalu am y tocyn teithio. Myfyrwyr sydd yn gorffen eu cwrs am 7pm yn methu defnyddio'r tocyn teithio.
8. Aneglurder ar ddefnydd y tocyn cludiant gan y gyrrwyr a stiward y trêen, Galw Gwynedd, y myfyrwyr a'u teuluoedd.
9. Gall tocynnau gymryd amser i gyrraedd yn enwedig ar gyfer y tymor cyntaf o gymharu â myfyrwyr Sir Fôn sydd yn cael eu tocynnau ar y diwrnod maent yn talu amdano.

Crynodeb o'r argymhellion

1. **Er gwella manteision i'r dysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd, lleihau prosesau ac yn ysbryd Ffordd Gwynedd, dylid cydweithio'n agosach ac i negodi efo Grŵp Colegau Llandrillo Menai i fod yn asiant i Gyngor Gwynedd**
2. **Dylid adolygu'r Polisi Cludiant Ôl-16 i sicrhau Polisi addas a phwrpasol i gyfarch gofynion y Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 a'r Canllaw Teithio gan Ddysgwyr – Darpariaeth Statudol a Chanllaw Gweithredol Mehefin 2014**
3. **Dylid adeiladu ar y sylfaen o weithio mewn partneriaeth gyda'r amrywiol sefydliadau i drefnu gwasanaeth pwrpasol**
4. **Dylid cael Polisi Cludiant Ôl-16 pwrpasol sydd yn ystyried modd y dysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd i dalu am gostau cludiant**
5. **Mae angen cysondeb yn y ddarpariaeth a'r trefniadau ar draws Gwynedd er rhoi cyfle cyfartal a theg i bawb**
6. **Mae angen adolygu'r dalgylchoedd i leihau amseroedd a phellteroedd teithio dysgwyr/myfyrwyr yn unol â'r Canllaw Statudol Teithio gan Ddysgwyr**
7. **Mae angen i'r darparwyr addysg ôl-16 gydweithio i roi systemau yn eu lle i gasglu data er darganfod os ydi costau teithio yn arwain i fyfyrwyr ddisgyn allan o addysg bellach**
8. **Dylid gosod mesuryddion gofal cwsmer pwrpasol ar gyfer y gwasanaeth**
9. **Mae angen sicrhau cyd-ddealltwriaeth y darparwyr addysg bellach a Galw Gwynedd o Bolisi Cludiant Ôl-16 Cyngor Gwynedd**
10. **Dylid, yn ysbryd Ffordd Gwynedd, sicrhau bod cwestiynau defnyddwyr yn cael eu hateb gan eu cyswllt cyntaf**

11. Mae angen i Gyngor Gwynedd a'r darparwyr addysg ôl-16 gydweithio'n agos i ddarparu gwybodaeth gyson, berthnasol a phwrpasol ar gyfer dysgwyr a'u teuluoedd gan ddefnyddio dulliau amrywiol ac addas sydd yn sicrhau cyfle cyfartal i bawb

12. Argymhellion ar yr opsiynau mwy creadigol er darparu'r gwasanaeth i'r dyfodol

- a. Bydd angen i'r drefn fod mewn lle erbyn y Pasg pe penderfynir gweithredu unrhyw newid ym mis Medi 2015. Dylid cofio mai arbedion o fis Medi 2015 - 31 Mawrth 2016 fydd arbediad y flwyddyn gyntaf i'r Cyngor.
- b. Ar sail y dystiolaeth a ganfuwyd yn ystod yr ymchwiliad craffu argymhellir y dylid ystyried cyfuniad o opsiynau. Opsiynau 3, 6 a 7 - newid i system tocynnau, trosglwyddo gwasanaeth cludiant i'r coleg a gweinyddiaeth tocynnau cludiant coleg i Grŵp Colegau Llandrillo Menai.
- c. Dylid, ar sail y dystiolaeth a ganfuwyd yn ystod yr ymchwiliad craffu, gosod un pris i bawb.
- ch. Dylid sicrhau bod y gwasanaeth yn cynnig cyfle cyfartal i fyfyrwyr coleg a dysgwyr ysgolion uwchradd.
- d. Dylid darparu benthychiadau ariannol i brynu cerbyd / beic modur yn ogystal er hwyluso mynediad at addysg bellach a hyfforddiant.
- dd. Dylid parhau gyda'r ymarfer da o'r ddarpariaeth athrawon / darlithwyr peripatetig ac adeiladu ar y sylfaen o weithio mewn partneriaeth a'i adolygu'n rheolaidd.
- e. Dylid cynnal asesiad effaith unrhyw gynnig i newid y ddarpariaeth cludiant a sicrhau bod y penderfyniad terfynol ar sail yr asesiadau hynny.

13. Materion Eraill er Ystyriaeth yr Aelod Cabinet

Mae Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2015-16 yn cynnwys:

- Cytundeb dwy flynedd gyda Democratiaid Rhyddfrydol Cymru er mwyn codi'r Grant Amddifadedd Ysgolion (PDG) o £918 i £1,050 yn 2015-16, ac yna'n codi eto i £1,150 yn 2016-17, ac ymestyn y PDG i blant oed meithrin yn y ddwy flynedd
- Cynllun Tocynnau Teithio Rhatach i Bobl Ifanc ar gyfer pobl ifanc 16-17 oed yn dechrau ym mis Medi 2015

Mae angen i'r Cyngor a'i bartneriaid ddeall proffiliau gwahanol y dysgwyr yn y blynyddoedd cyn y trawsnewid o'r ysgol i addysg bellach. Argymhellir bod y Cyngor,

y sefydliadau Addysg a Gyrfa Cymru yn gwella'r gefnogaeth i bobl ifanc cyn ac yn ystod y trawsnewid o'r ysgol i addysg bellach.

Mae angen i'r Cyngor, y sefydliadau addysg a Gyrfa Cymru gydweithio i osgoi dyblygu gwaith a sicrhau bod cefnogaeth i'r dysgwyr/myfyrwyr gan y sefydliad pwrpasol.

14 Adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau

Mae aelodau'r ymchwiliad craffu yn gwerthfawrogi mai mater i'r Aelod Cabinet fydd gweithredu ond maent yn awyddus i'r Pwyllgor Craffu dderbyn adroddiad ar ei ymateb i'r argymhellion yn ei gyfarfod nesaf gydag adroddiad cynnydd ymhen 6 mis.

2. Pwrpas yr Ymchwiliad Craffu

2.1 Ers mabwysiadu [Polisi Cludiant ôl16](#) mae'r aelodau etholedig Cyngor Gwynedd a Chynrychiolwyr [Grŵp Llandrillo Menai](#) wedi nodi eu pryderon yng nghyfarfod o'r [Pwyllgor Craffu Cymuendau ar 26 Mawrth 2013](#). Bu i'r aelodau barhau i nodi eu pryderon mewn cyfarfod [o'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 14 Mai 2013](#), ac yna mewn cyfarfodydd anffurfiol a chyfarfod paratoi ar 12 Medi 2013.

2.2 Mae'r aelodau wedi nodi'r pryderon canlynol:

- anghysondeb cost cludiant ôl-16
- gallu dysgwyr/myfyrwyr i dalu am gostau cludiant
- pellter teithio i ddysgwyr
- nad yw Llywodraeth Cymru yn rhoi'r un sylw i'r difreintiedig o gymharu â Lloegr

2.3 Yn sgil trafodaethau a gynhaliwyd ar gludiant ôl-16 yn y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 14 Mai 2013, ac wedi hynny mewn cyfarfodydd anffurfiol rhwng aelodau a swyddogion, ac yn y Cyfarfod Paratoi ar 12 Medi 2013, cymeradwywyd y bwriad o gynnal Ymchwiliad Craffu.

2.4 Cyflwynwyd briff yr ymchwiliad craffu i'r [Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 15 Hydref 2013](#). Eglurodd yr Aelod Cabinet nad oedd arian ychwanegol ar gael ar gyfer unrhyw newidiadau i'r gwasanaeth.

2.5 Mae'r briff yn nodi'r angen i asesu:

- Sut y gweithredir Polisi Cludiant Addysg Ôl-16 yr Awdurdod ar lawr gwlad mewn ysgolion uwchradd a cholegau addysg bellach
- Effaith gweithredu'r Polisi Cludiant Addysg Ôl-16 ar ddarparwyr addysg ôl-16, dysgwyr a'u teuluoedd

Ac yn benodol:

- manylu ar weithrediad ac effaith Polisi Cludiant Addysg Ôl-16 yr Awdurdod ar ysgolion uwchradd, colegau addysg bellach, dysgwyr a'u teuluoedd yng Ngwynedd.
- Sefydlu dealltwriaeth o effaith unrhyw newid i'r Polisi Cludiant Addysg Ôl-16 i'r Awdurdod, ysgolion uwchradd a cholegau addysg bellach, dysgwyr a darpar ddysgwyr a'u teuluoedd mewn gwahanol ardaloedd o'r sir.

2.6 Prif Weithgaredd yr Ymchwiliad

2.7 O ran trefn y gwaith, bwriad yr Ymchwiliad oedd ceisio darlun sirol o'r modd y caiff y Polisi Cludiant Addysg Ôl-16 ei weithredu, ac effaith y polisi hwnnw ar ddarparwyr addysg ôl-16 a dysgwyr, mewn gwahanol ardaloedd o'r sir:-

a) Sefydlu dealltwriaeth o:-

- arweiniad Llywodraeth Cymru ar gludiant addysg ôl-16
- bolisi cludiant addysg ôl-16 Gwynedd a chymhariaeth rhyngddo â pholisïau cyffelyb mewn siroedd eraill yng Nghymru
- effaith gweithredu'r polisi ar ddysgwyr ymhob rhan o'r sir
- gysondeb y polisi cludiant addysg ôl-16 i ddysgwyr ymhob rhan o'r sir
- hygyrchedd y ddarpariaeth cludiant i ddysgwyr yn ystod oriau craidd a thu hwnt i oriau craidd
- fforddiadwyedd y polisi cludiant i ddysgwyr a'u teuluoedd mewn gwahanol ardaloedd o'r sir
- effaith unrhyw newid i'r polisi cludiant addysg ôl-16
- effaith negodi unrhyw gytundebau gyda darparwyr cludiant addysg ôl-16

b) Cyfweld y canlynol i adnabod y sefyllfa ar lawr gwlad:-

- Penaethiaid Ysgolion Uwchradd (1 Arfon, 1 Dwyfor, 1 Meirionnydd)
- Penaethiaid Gwasanaethau Myfyrwyr (Coleg Meirion Dwyfor safle Pwllheli a Dolgellau, Coleg Menai)
- Cynnal Grŵp Ffocws gyda dysgwyr ôl-16 mewn ysgol uwchradd a choleg addysg bellach i drafod eu defnydd o gludiant addysg ôl-16
- Cynnal Grŵp Ffocws gyda darparwyr ddysgwyr ôl-16 mewn ysgol uwchradd a choleg addysg bellach i drafod effaith tebygol trefniadau cyfredol cludiant addysg ôl-16 arnynt
- Cynnal Grŵp Ffocws gyda rhieni dysgwyr ôl-16 mewn 2 ardal er mwyn deall effaith gweithredu'r polisi cludiant ôl-16 ar deuluoedd.

c) Llanio argymhellion er ystyriaeth gan yr Aelod Cabinet ar gyfer gwella cysondeb, hygyrchedd a fforddiadwyedd cludiant ôl-16 i ddysgwyr ledled y sir.

2.8 Ymgynghorwyd gyda'r canlynol:

- i. Eluned Williams, Uwch Swyddog Gwasanaethau Ategol (Addysg), Owen Owens, Uwch Reolwr Gwasanaeth Adnoddau (Addysg) a Rhian Wyn Williams, Cydlynnydd Cludiant (Adran Rheoleiddio) ar y polisi, trefniadau a rheoliadau yn y maes cludiant ôl-16.
- ii. Mr Dewi Lake, Pennaeth Ysgolion y Moelwyn ac Y Berwyn
Mr Gareth Morris Jones, Pennaeth Ysgol Botwnnog
Mr Arwyn Williams, Dirprwy Bennaeth Ysgol Brynrefail

- iii. Mr Phillip Roberts, Rheolwr Gwasanaethau Dysgwyr, Grŵp Colegau Llandrillo Menai
Mr John Elfyn Gruffydd, Rheolwr Gwasanaethau Dysgwyr, Grŵp Colegau Llandrillo Menai
- iv. Mrs Sharon Williams, Gyrfa Cymru - Rheolydd Ardal Gwynedd a Môn

2.9 Gwnaed ymchwil ar ymarfer awdurdodau eraill yn y maes.

- 2.10 Cymharwyd cyllidebau 'Cludiant rhwng cartref a choleg i rai rhwng 16 a 18 oed' a'r Nifer dysgwyr oed 16-18 oed mewn sefydliadau Addysg Bellach ar draws Gymru a'r teulu o gynghorau tebyg. **(Atodiad 1)**
- 2.11 Ystyriwyd gwybodaeth gefndirol o wahanol ffynonellau er enghraifft, gwybodaeth o'r Llyfr Cyllideb 2013-14 ar gludiant colegau a bysus ysgolion i Addysg Bellach; 'StatsCymru' Llywodraeth Cymru ar geisiadau am Lwfans Cynhaliath Addysg ar draws Gymru **(Atodiad 2)**, y Mesur amddifadedd MALIC - dangosydd ar gyfer yr amser teithio i Ysgol Uwchradd. **(Atodiad 3)**
- 2.12 Ystyriwyd y dalgylcheodd a'r pellteroedd mae'r dysgwyr/myfyrwyr yn teithio i addysg bellach.
- 2.13 Holwyd dysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd drwy holiaduron a holiaduron ar lein¹ Defnyddiwyd yr holiadur yn Eisteddfod yr Urdd gan ddsbarthu cardiau i hysbysebu'r holiaduron ar lein.
- 2.14 Fe wnaeth ['Clywed'](#) gynnal cyfarfod efo dau grŵp ar ein rhan, un grŵp ar gyfer dysgwyr a'r llall ar gyfer eu teuluoedd gan ddefnyddio'r holiaduron.
- 2.15 Cwblhawyd holiaduron gan y di-waith yn Swyddfa Gyrfa Cymru Porthmadog.
- 2.16 Cynhaliwyd Grwpiau ffocws ar safle Coleg Menai Bangor, Coleg Meirion Dwyfor Pwllheli a Dolgellau.
- 2.17 Ystyriwyd cofnodion cwynion / sylwadau gan Galw Gwynedd a'u dadansoddi.
- 2.18 Gwahoddwyd yr Aelod Cabinet newydd sy'n gyfrifol am y maes i gyfarfod a'r Grŵp Ymchwiliad Craffu.

---

¹ Mae hyn yn cynnwys holiaduron ar safle we'r Cyngor, Adran Addysg - Cludiant ôl16, gwefannau'r Gwasanaeth Ieuenctid a Gwefan Gwynedd Ni a hysbysebwyd yn y Chronicle, Herald, Bangor Mail a'r Cambrian News.

3. Y Cyd-destun Cenedlaethol

- 3.1 Daeth y [Mesur Teithio gan Ddysgwyr \(Cymru\)2008](#) (“y Mesur”) gan y Cynulliad Cenedlaethol Cymru i rym ar 30 Medi 2008 ac fe’i cymeradwywyd gan Ei Mawrhydi yn y Cyfrin Gyngor ar 10 Rhagfyr 2008. Mae’r Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) yn gosod y fframwaith cyfreithiol yn benodol mewn perthynas â darpariaethau teithio a thrafnidiaeth ar gyfer dysgwyr yn teithio o’r cartref i’r ysgol yng Nghymru.
- 3.2 Nid yw’r Mesur yn dynodi terfyn amser ar gyfer teithiau. Serch hynny, mae adran 2(5)(b) yn dynodi nad yw trefniadau trafndiaeth yn addas os ydynt yn cymryd cyfnod afresymol o amser. Mae’n ofynnol i awdurdodau lleol asesu anghenion unigol dysgwyr wrth ystyried pa mor rhesymol yw cyfnod amser taith. Mae’r canllaw statudol newydd yn cryfhau’r pwynt yma – gweler y pwyntiau isod.
- 3.3 Mewn ymateb i bryderon a godwyd gan awdurdodau lleol, rhieni a chyryff llywodraethu ysgolion, cyhoeddodd Gweinidog yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth [ymgyngoriad](#) ar ddiwygio’r Canllawiau Gweithredol ar Deithio gan Ddysgwyr a Gwerthuso’r Cod Teithio. Rhoddodd y Gweinidog ymrwymiad hefyd y byddai’n sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael cyfle i fynegi eu barn ar y materion sy’n effeithio arnynt wrth deithio o’r cartref i’r ysgol.
- 3.4 Yn dilyn yr ymgynghoriad a gynhaliwyd rhwng 13 Ionawr 2014 a 13 Ebrill 2014 cyhoeddwyd: [Teithio gan Ddysgwyr – Darpariaeth Statudol a Chanllaw Gweithredol Mehefin 2014](#) (“y Canllaw”) ym mis Mehefin 2014. Cyhoeddwyd y Canllaw gan Weinidogion Cymru dan adran 15 o Fesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008.
- 3.5 Dan adran 15 Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008, mae gan Weinidogion Cymru’r pŵer i gyflwyno canllawiau statudol. Pan fo canllawiau’n statudol, mae’n ofynnol i awdurdodau lleol roi sylw i’r canllawiau a byddant ond yn gallu peidio â chydymffurfio â chanllawiau o’r fath pan allant ddarparu cyfiawnhad dros wneud hynny.
- 3.6 Mae’r Mesur yn cyfeirio at ‘Trafnidiaeth i Ddysgwyr Nad Ydynt Mewn Addysg neu Hyfforddiant Gorfodol – Dysgwyr ôl-16’ ac yn nodi: ‘Nid oes dyletswydd statudol ar awdurdod lleol i ddarparu trafndiaeth rad ac am ddim i ddysgwyr ôl-16 oed sy’n parhau gyda’u hastudiaethau mewn addysg bellach neu hyfforddiant prif ffrwd.’
- 3.7 Mae Canllaw Cyngori’r Mesur yn nodi: ‘Polisi Llywodraeth Cymru yw bod y ddarpariaeth o drafndiaeth i ddysgwyr oed 19-25 yn fater o ddisgresiwn i awdurdodau lleol a sefydliadau Addysg Uwch a Phellach yng Nghymru.’
- 3.8 Mae’r Canllaw Statudol Teithio gan Ddysgwyr yn dweud
- bod rhaid i awdurdodau lleol hyrwyddo dulliau cynaliadwy o deithio wrth iddynt roi eu swyddogaethau ar waith dan y Mesur cyn belled â phosibl yn ymarferol.
  - ble nad yw dysgwyr yn gymwys i gael trafndiaeth rad ac am ddim, mae gan awdurdodau lleol y grym i ddarparu trafndiaeth yn ôl disgresiwn eu hunain.

- rhaid i awdurdodau lleol ystyried y ffaith na ddylai'r trefniadau teithio a wnânt, yn sgil asesiad, achosi unrhyw lefelau afresymol o straen, ac na ddylai'r daith gymryd cyfnod afresymol o amser a rhaid i'r daith honno fod yn ddiogel.

3.9 Mae'r Canllawiau Statudol newydd, yn nodi'r ystyriaethau canlynol ddylai awdurdodau lleol roi sylw iddynt mewn perthynas â darpariaeth teithio i ddysgwyr ôl-16.

- a. Wrth asesu pa drefniadau trafndiaeth sydd eu hangen ar gyfer dysgwyr ôl-16 argymhellir y dylai awdurdodau lleol ystyried yr angen i sicrhau bod dysgwyr yn cael digon o gyfle i ddewis rhwng gwahanol sefydliadau lle y darperir addysg a hyfforddiant. Dylai'r dewis digonol hwn gynnwys galluogi dysgwyr i ddewis sefydliad addysg neu hyfforddiant nad yw'r agosaf i'w cartref os bydd ffactorau eraill yn bwysicach, er enghraifft addasrwydd y cwrs.
- b. Argymhellir hefyd y dylai awdurdodau lleol ystyried anghenion y bobl nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant.

3.10 Barn Llywodraeth Cymru yw na ddylai pobl ifanc mewn ardaloedd gwledig fod dan anfantais yn ariannol gan fod angen iddynt deithio yn bellach o bosibl i gael y ddarpariaeth addysg a hyfforddiant na'u cyfoedion yn yr ardaloedd trefol.

3.11 O ran yr amser a gymerir i deithio i gyrraedd a chael mynediad at sefydliad dysgu gwahanol – argymhellir y dylai pobl ifanc fedru cyrraedd eu sefydliad addysg neu hyfforddiant heb ddiodef y fath straen neu anhawster nes achosi iddynt beidio ag elwa o'r addysg a ddarperir. Er enghraifft, ni ddylai unigolyn ifanc orfod newid bws cyhoeddus nifer o weithiau (neu fath arall o drafnidiaeth) er mwyn cyrraedd sefydliad addysg neu hyfforddiant, os bydd hynny'n achosi taith afresymol o faith. Yn y cyd-destun hwn, bydd awdurdodau lleol angen ystyried pa fath o drafnidiaeth fyddai orau i sicrhau hyd taith sy'n rhesymol. **Mae'r arfer orau'n awgrymu y gellid disgwyl i blentyn o oed ysgol uwchradd deithio am 60 munud i'r ysgol, ac eto yn ôl, i gyrraedd y sefydliad addysg. Argymhellir y dylai awdurdodau lleol osod disgwyliadau tebyg i ddysgwyr ôl-16.**

3.12 Mae Arweinyddion a Phrif Weithredwyr Awdurdodau Cymru wedi derbyn llythyr gan Edwina Hart MBE CStJ AC / AM Gweinidog yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth ar 28 Gorffennaf 2014 yn nodi:

“I expect Local Authorities proposing changes to learner travel provision to undertake the necessary impact assessments of their proposals and to ensure that their final decisions on service provision are informed by those assessments”.

3.13 Mae Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2015-16 yn cynnwys y canlynol o dan y pennawd 'Cyrhaeddiad Addysgol':

- Gwarchod cyllid ysgolion gan 1% uwchlaw'r newidiadau cyffredinol i gyllideb Cymru, sy'n golygu y bydd ysgolion wedi cael £106m ychwanegol dros gyfnod yr Adolygiad Gwariant hwn;

- Dyrannu £12m ychwanegol i barhau â Her Ysgolion Cymru flwyddyn nesaf;
- **Cytundeb dwy flynedd gyda Democratiaid Rhyddfrydol Cymru er mwyn codi'r Grant Amddifadedd Ysgolion (PDG) o £918 i £1,050 yn 2015-16, ac yna'n codi eto i £1,150 yn 2016-17, ac ymestyn y PDG i blant oed meithrin yn y ddwy flynedd;**
- **Cynllun Tocynnau Teithio Rhatach i Bobl Ifanc ar gyfer pobl ifanc 16-17 oed yn dechrau ym mis Medi 2015.**

4. Y Cyd-destun Lleol

4.1 Polisi Cludiant Ôl-16 Cyngor Gwynedd

4.2 Yn hanesyddol yr oedd darpariaeth cludiant yn rhad ac am ddim i ddysgwyr dros 16 oed oedd yn byw dros dair milltir i ffwrdd o ysgolion uwchradd a cholegau addysg bellach.

4.3 Ers Medi 2011 mae Cyngor Gwynedd wedi mabwysiadu polisi cludiant ôl-16. Adolygwyd y cyn Polisi (a fabwysiadwyd ar 20 Gorffennaf 2004) am y rhesymau canlynol:

- newidiadau yn y patrwm darparu cyrsiau ar gyfer dysgwyr sydd dros 16 oed
- argaeledd y Lwfans Cynhaliaeth Addysg ar gyfer dysgwyr ar aelwydydd llai cefnog
- pwysau ariannol enfawr ar gyllideb y Cyngor.

4.4 Seiliwyd y polisi ar y cwtogiad yn yr arian cyhoeddus ddyrannwyd i'w awdurdodau a arweiniodd at flaenoriaethu addysg dros y ddarpariaeth cludiant am ddim. Mae'r polisi yn disgwyl i holl ddysgwyr ôl-16 dalu tuag at gost trafndiaeth ysgol neu goleg. Disgwylir i'r dysgwyr dalu £60 y tymor neu £100 y tymor ar gyfer rhai sydd yn mynd i addysg bellach tu allan i'w dalgylch neu sydd yn hŷn na 19 mlwydd oed ar 31 Awst.

4.5 Sylfaen y Polisi yw 'rhwydwaith' o wasanaethau cludiant – boed fws gwasanaeth, bws coleg / ysgol, trên, bws bach neu dacsî, a fydd yn galluogi dysgwyr i gyrraedd safleoedd addysgol ôl-16 oed perthnasol.

4.6 Ers Medi 2011 mae pob ysgol uwchradd sy'n darparu ar gyfer Blynyddoedd 12 a 13 yn cynnig Cwricwlwm Lleol llawn sydd yn cwrdd â'r gofynion addysgu. Mewn rhai achosion mae'r ddarpariaeth sydd ar gael yn cael ei gynnis mewn lleoliadau addysgol eraill. Yn ogystal â chludiant i'r ysgol benodol ar ddechrau a therfyn pob dydd, mae cludiant ar gael i / o'r cartref ar y Rhwydwaith i / o'r lleoliadau addysgol cysylltiedig ar ddechrau a therfyn y diwrnod ysgol. Mae'r un sefyllfa yn bodoli ar gyfer Grŵp Colegau Llandrillo Menai.

4.7 Y bobl ifanc 16-18 oed nad ydynt mewn addysg, gwaith neu hyfforddiant

4.8 Mae dangosydd perfformiad DGD17 – '% y bobl ifanc 16-18 oed nad ydynt mewn addysg, gwaith neu hyfforddiant yng Ngwynedd' yn dangos perfformiad gwell na chyfartaledd Cymru gyda'r tueddiad yn gwella.

4.9 Mae adroddiad [Prifysgol Caer Efrog](#) a gomisiynwyd gan y cyn Comisiwn Archwilio yn 2010 yn amcangyfrif bod cost o £56,000 trwy gydol oes unigolyn cyffredin nad ydyw mewn addysg, gwaith neu hyfforddiant. Mae'r swm £56,000 yn codi trwy daliadau budd-dal lles, cyfiawnder cymdeithasol, iechyd gwael, a threth ac yswiriant gwladol heb ei dalu, gyda £104,000 y person yn ychwanegol oherwydd cyfleoedd a gollwyd a gwaith fyddai wedi ei greu.

4.10 Cyhoeddwyd [‘Against the odds’](#) ym mis Hydref 2010 gan y Comisiwn Archwilio. Briff ydyw sydd yn amlygu prif rôl mae colegau addysg bellach, colegau 6ed dosbarth, ac ysgolion gyda 6ed dosbarth yn chwarae i gynorthwyo pobl ifanc newid yn llwyddiannus o ysgol uwchradd i addysg bellach ôl-16 neu hyfforddiant, i atal pobl ifanc rhag mynd i’r categori ‘pobl ifanc nad ydynt mewn addysg, gwaith neu hyfforddiant’.

4.11 Adolygiad Gweithrediadau Gwasanaethau Cludiant y Cyngor

4.12 Mae Cyngor Gwynedd wedi comisiynu cwmni [‘EDGE public solutions’](#) i adolygu gweithrediadau gwasanaethau Cludiant y Cyngor sydd yn cysylltu’n amserol iawn efo agenda ‘National Assets Working Group’ (NAWG) a chanfyddiadau Adroddiad Williams. Cynhaliwyd yr adolygiad rhwng mis Mai a mis Mehefin 2014. Mae adroddiad drafft cwmni ‘EDGE public solutions’ yn nodi:

“Given the requirement to control the number of NEET students and the fact that transport charges are already relatively high for the region we do not recommend any changes to this discretionary transport provision at this time.”

4.13 Argymhelliad cwmni EDGE ydi:

“Consider at a point in the future increasing the cost of the 16⁺ pass to £90 or £130 per term.”

4.14 Consortiwm Addysg Ôl-16 Gwynedd a Môn

4.15 Mae’r Consortiwm wedi penodi darparwr ar gytundeb o flwyddyn o Awst 2014 hyd ddiwedd Hydref 2015. Briff y darparwr ydi cydlynu teithio dysgwyr **rhwng** ysgolion a cholegau ar gyfer eu cyrsiau addysg ôl-16 yn ardal Gwynedd ac Ynys Môn. Mae’r darparwr yn trefnu trafndiaeth gyda chwmniau teithio fel bod dysgwyr yn medru teithio **rhwng** ysgolion a cholegau ar gyfer astudio cyrsiau ôl-16 cydweithredol yng Ngwynedd ac Ynys Môn **yn ystod diwrnod ysgol**. Mae’r briff i’r darparwr yn cynnwys trefnu trafndiaeth i ddysgwyr ar fyr rybudd, sicrhau bod y trefniadau yn gost-ffeithiol ac yn cynnig y gwerth gorau am arian trwy fabwysiadu proses caffael yr adrannau Addysg Cyngor Sir Ynys Môn a Gwynedd. Yr ysgolion a’r colegau sydd yn talu am y drafnidiaeth yma. Mae’r darparwr yn gweinyddu taliadau ac anfonebau rhwng y sefydliadau addysgol a chwmniau teithio.

4.16 Mae 5 Ysgol Uwchradd Ynys Môn yn anfon dysgwyr i Goleg Menai, Llangefni a Bangor ynghyd â dysgwyr yn teithio rhwng ysgol i ysgol. Mae 6 Ysgol Uwchradd Gwynedd gyda 6ed dosbarth yn anfon dysgwyr i Goleg Menai, Llangefni a Bangor ynghyd â theithio rhwng ysgol i ysgol. Mae’r niferoedd yn ddibynnol ar ddewisiadau dysgwyr ar ddechrau bob blwyddyn academiaidd. Mae’r Consortiwm yn derbyn adroddiadau ar nifer y dysgwyr sydd yn teithio o bob ysgol yn unigol yn fisol, cyfanswm cost teithio misol bob ysgol, adroddiad blynyddol gydag argymhellion ar sut i leihau costau a gwella cost-ffeithiolrwydd y ddarpariaeth cludiant ynghyd ac ansawdd.

- 4.17 Mae gwaith sylweddol wedi ei wneud ar drefnu cyrsiau cydweithio 6ed dosbarth Gwynedd a Môn a'r dosbarthiadau cyfwerth yng Ngholeg Menai drwy gytuno ar amserlen wythnosol gyffredin o flociau o amser ar gyfer colofnau dewis dysgwyr. Mae bob sefydliad yn cytuno ar gyrsiau fydd yn gyrsiau Cydweithio Swyddogol a fydd yn rhan o'r arlwy Cwricwlaidd ardal. Hefyd mae bob sefydliad yn rhannu eu colofnau dewis ôl-16 er mwyn hyrwyddo ehangu dewis dysgwyr lle mae eu dewis pynciau yn amhosib yn eu sefydliad cartref. Mae hefyd trafodaethau a chamau blynyddol ar gyfer rhesymoli cyrsiau sydd yn anhyfyw o ran niferoedd er mwyn creu arbedion i sefydliadau trwy ganoli cwrs penodol mewn un sefydliad. Mae penderfynu ar y darparwr ar sail adroddiadau ansawdd a chanlyniadau hanesyddol.
- 4.18 Comisiynwyd gwaith ar edrych ar leihau ychydig ar yr angen i deithio drwy fabwysiadu gweithdrefniadau dysgu digidol a gwelir o'r dadansoddiad cyntaf o'r holiaduron disgyblion bod negeseuon clir. Mae 93% yn cytuno / cytuno'n gryf y dylent gael eu paratoi at y defnydd o dechnoleg mewn addysg uwch, byddai 88% yn gwerthfawrogi cael mynediad at adnoddau dysgu digidol, byddai 89% (blwydd 12) a 81% (blwyddyn 13) yn gwerthfawrogi cael defnyddio eu dyfais ddigidol mewn gwersi, mae canrannau uchel yn berchen ar ddyfeisiau digidol amrywiol.
- i. Arsylwyd y defnydd o gynnal gwersi Electroneg a Seicoleg drwy fideo gynadleddau ar safle Coleg Menai Llangefni a Choleg Meirion Dwyfor a gwelwyd addysgu arbennig o dda a myfyrwyr yn ymateb yn aeddfed ac yn amlwg wedi dysgu i weithio'n gymharol annibynnol. Mae darpariaeth leol o ansawdd dda iawn a gellir ystyried defnyddio'r canolfannau hyn fel canolfannau o ragoriaeth mewn fideo-gynadledda.
  - ii. Mae cefnogaeth i'r syniad o ddefnyddio adnoddau digidol o bob cyfeiriad.
- 4.19 Bydd y gwaith ymchwil hwn yn dod i ben cyn y Nadolig gyda'r gwaith yn arwain at baratoi tendr ffurfiol ar gyfer comisiynu gwaith hyfforddi athrawon, hyrwyddo arferion da a chreu adnoddau cyfredol yn y maes o e-ddysgu. Bydd y pecynnau yn arwain at arbedion wrth i sefydliadau eu defnyddio er mwyn cynnal darpariaeth yn y sefydliad cartref ond trwy gymysgiad o wersi traddodiadol, pecynnau e-ddysgu ar gyfer dysgu annibynnol, pecynnau fideo cynadleddau gydag athrawon teithiol yn cylchdroi o gwmpas bob sefydliad ac yn cyflwyno'r wers o bob sefydliad yn ei thro.
- 4.20 Ystadegau Cryno'r Ardal Leol – Gwynedd 7 Awst, 2014**
Mae rhai o'r crynodebau lefel uchel y [data](#) yn datgan fel a ganlyn:-

Yr Economi

- Yn 2013, roedd cyfradd cyflogaeth yng Ngwynedd yn 70.1%. Roedd hwn y nawfed uchaf ymhlith y 22 awdurdod lleol yng Nghymru.

- Roedd Gwerth Ychwanegol Crynswth (GVA) y pen yn 2012 yn £15,360 yng Ngwynedd. Mae hyn gyfartal â chyfartaledd Cymru ac mae yr wythfed uchaf ymhlith y 22 awdurdod lleol yng Nghymru.
- Yn 2012, roedd Incwm gwario aelwydydd crynswth (GDHI) yn £13,874 y pen yng Ngwynedd ac roedd hwn y chweched isaf ymhlith y 22 awdurdod lleol yng Nghymru. Rhwng 1999 a 2012, mae GDHI y pen yng Ngwynedd wedi bod yn is na chyfartaledd Cymru.
- Yn 2013, roedd enillion wythnosol cyfartalog Gwynedd yn £491. Roedd hwn y pumed isaf ymhlith y 22 awdurdod lleol yng Nghymru. Yn 2003, 2008 a 2013, roedd enillion yng Ngwynedd yn is na chyfartaledd Cymru.
- Yn 2012, roedd gan Wunedd y gyfradd seithfed isaf ymhlith awdurdodau lleol Cymru o blant yn byw mewn cartrefi diwaith.

Addysg a Sgiliau

- Mae'r canran o oedolion oed gwaith heb ddim cymwysterau wedi gostwng ers 2001. Y flwyddyn ddiwethaf roedd Gwynedd o fewn un pwynt canran o gyfartaledd Cymru a chydag un o'r 10 cyfradd isaf ymhlith yr awdurdodau lleol.
- Mae'r canran o oedolion oed gwaith â chymwysterau NQF Lefel 4+ wedi cynyddu ers 2001. Yn y flwyddyn ddiweddaraf, roedd o fewn tri phwynt canran o gyfartaledd Cymru ac wedi'i restru ymhlith y pump awdurdod lleol uchaf.
- Mae'r gyfradd presenoldeb wedi codi ers 1999. Roedd uwchben cyfartaledd Cymru yn 2013.

Yr Amgylchedd

- Yn 2006, roedd yr ôl-troed ecolegol yng Ngwynedd uwchben cyfartaledd Cymru.

4.21 Cyllid a Chymorth Ariannol

4.22 Cyllideb y Cyngor

4.23 Mae cyllideb cludiant ôl-16 yn agos i £1,000,000 a bwriad Cyngor Gwynedd ydi sybsideiddio 80% o gostau cludiant ôl-16 i addysg bellach a derbyn y 20% yn ôl fel ffi. Y targed incwm ydi £199,000.

4.24 Mae'r Llyfr Cyllideb 2014-15 yn dangos cyllideb cludiant i addysg bellach o dan y pennawd 'Cyllideb heb fod yn Gyllideb Unigol Ysgolion'. Gwelir bod

- 'Cludiant Colegau' yn £170,740
- 'Bysiau Ysgolion' - Addysg Bellach yn £747,090
- 52% o cyllideb Rheilffordd Cambrian £28,160

4.25 Yr oedd y gwir incwm o'r gwerthiant tocynnau yn 2013/14 yn £174,328 gyda Chyngor Gwynedd yn sybsideiddio gweddill y gost i'r dysgwyr/myfyrwyr.

4.26 Cymorth Ariannol

4.27 Mae Canllaw Cyngori'r Mesur newydd Teithio gan Ddysgwyr yn cyfeirio at y cymorth ariannol canlynol sydd ar gael i dalu/gyfrannu at gostau trafndiaeth y rhai hynny sydd mewn addysg ôl-16.

- Cyflwynwyd y [Lwfans Cynhaliaeth Addysg](#) fel cymhelliad i bobl ifanc o gartrefi ar incwm isel i aros mewn addysg neu hyfforddiant llawn amser y tu hwnt i gyfnod addysg orfodol. Mae ar gael i ddysgwyr sy'n mynychu ysgol neu goleg. Lwfans Cynhaliaeth Addysg yw lwfans wythnosol o £30 sy'n destun asesiad incwm i helpu myfyrwyr gyda chost addysg bellach. Mae'n cael ei dalu bob pythefnos yn syth i gyfrif banc y myfyriwr.
- Mae Grant Dysgu'r Cynulliad ar gael i ddysgwyr oed 19 neu'n hŷn sydd mewn Addysg Bellach.
- Mae Llywodraeth Cymru'n darparu cymorth hefyd i'r myfyrwyr hynny sy'n wynebu caledi, sef y Gronfa Ariannol wrth Gefn a ddsberthir i sefydliadau addysg bellach ac uwch yng Nghymru.
- **Gall y Lwfans Cynhaliaeth, Grant Dysgu'r Cynulliad a Chronfa Ariannol y Cynulliad gael eu defnyddio, ymysg pethau eraill, i dalu am gostau trafndiaeth neu i gyfrannu atynt.**
- Mae sefyllfaoedd lle y bydd colegau lleol a'r awdurdodau lleol perthnasol yn darparu cymorth ariannol ar gyfer teithio i'r rhai sydd mewn addysg ôl-16.
- Bydd gan bob awdurdod lleol ei bolisi trafndiaeth ôl-16 ei hun a chyfrifoldeb y dysgwr neu riant/rieni'r dysgwr fydd gwirio gwefannau awdurdodau lleol unigol am y manylion penodol.

5. Cymariaethau gydag Awdurdodau Cymru

- 5.1 Mae ffigyrau Cymariaethau Lefel Cyllideb Cludiant Colegau 2013/14 Cenedlaethol yn dangos bod cyllideb cludiant coleg Cyngor Gwynedd yn £893,000 a'r gyllideb fesul uned cymharu yn £394.26 (**Atodiad 1**). Mae'r ffigyrau yma yn rancio Cyngor Gwynedd yn 3ydd allan o'r teulu o gynghorau tebyg ac yn 4ydd yng Nghymru o ran cyllideb (Cyngor Sir Fôn yn ail).
- 5.2 Defnyddiwyd data o ffurflenni Cyfrif Refeniw awdurdodau ar gyfer 2013/14. Ffigyrau ar sail net o grantiau penodol a ddim yn cynnwys costau cyfalaf. Data anariannol a ddefnyddiwyd oedd 'Nifer Dysgwyr oed 16-18 mewn Sefydliadau Addysg Bellach'. Ystadegau Addysg Bellach, Dysgu Seiliedig ar waith a Dysgu Cymunedol yng Nghymru.
- 5.3 Mae nifer o awdurdodau Cymru yn adolygu eu polisi cludiant ôl-16 eleni, e.e. Ceredigion, Penfro a Chaerfyrddin.
- 5.4 Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn codi £60 y flwyddyn, mae cludiant am ddim gan Gyngor Sir Conwy a Chyngor Sir Powys.
- 5.5 Mae rhai awdurdodau yng Nghymru yn codi mwy o bris na Chyngor Gwynedd. Er enghraifft, ar hyn o bryd, mae Cyngor Bwrdeistrefol Sirol Castell-nedd yn codi £270 y flwyddyn ac mae Cyngor Casnewydd yn rhoi grant o £150 tuag at gost tocyn teithio myfyriwr o £576 y flwyddyn.

6. Gweinyddiaeth

- 6.1 Mae'r Adran Addysg yn rhoi arian i'r Uned Cludiant Integredig i baratoi'r contractau ac adolygu'r niferoedd ar y bysus yn dymhorol.
- 6.2 Galw Gwynedd²sydd yn gwerthu'r tocynnau teithio i'r dysgwyr ôl-16 ar ran yr Adran Addysg. Mae Galw Gwynedd yn delio gydag ymholiadau a gwerthu'r tocynnau teithio yn cynnwys gweinyddu ceisiadau sydd yn cael eu derbyn dros y we a cheisiadau am newid manylion/colli tocyn. Targed Galw Gwynedd ar gyfer rhoi tocyn allan ydi 3 diwrnod ond mae yna drefniant o roi pythefnos o 'grace' yn ystod tymor yr Hydref. Yn ystod y ddau dymor arall bydd y tocynnau yn cael eu prosesu'r diwrnod canlynol. Mae Galw Gwynedd hefyd yn derbyn cwynion/sylwadau ac yn cofnodi ar system gyfrifiadurol. Mae Galw Gwynedd yn bilio'r Adran Addysg am y gwasanaeth yma.
- 6.3 Mae trefn wahanol ar gyfer dysgwyr yn Ysgolion Arbennig. Mae'r Adran Addysg yn ysgrifennu yn uniongyrchol at ddysgwyr yn Ysgolion Arbennig. Nid yw dysgwyr yr Ysgolion Arbennig yn prynu tocyn teithio drwy Galw Gwynedd - yr Uned Cludiant Integredig sydd yn bilio'r unigolion yn uniongyrchol.

---

² Galw Gwynedd yw Canolfan Gyswllt Ffôn Cyngor Gwynedd

6.4 Yr oedd Coleg Menai yn arfer gweinyddu'r tocynnau ar ran Cyngor Gwynedd pan yr oeddent yn rhad ac am ddim i fyny at fis Medi 2011.

6.5 Mantais trefn gyfredol Cyngor Gwynedd i'r myfyriwr ydi

- Cael gostyngiad pe penderfynir mynd i addysg bellach yn eu dalgylch.

Mantais i'r Cyngor ydi

- Galw Gwynedd yn gweinyddu a delio gydag ymholiadau dros yr Adran Addysg.
- Diogelu dalgylch
- Cofnod o sylwadau a chwynion
- Adolygu niferoedd sy'n teithio bob tymor.

6.6 Dywedwyd wrthym fod Coleg Menai (Grŵp Colegau Llandrillo Menai) yn gweithio fel asiant i Gyngor Sir Fôn. Deallwyd gan yr Adran Addysg, Cyngor Sir Fôn eu bod yn gofyn am £60 y flwyddyn i Goleg Menai, gyda'r Coleg wedyn yn codi ffi weinyddol o 7.5% o'r gwerthiant ar y Cyngor. Mae'r gwaith yn cynnwys casglu'r arian a thalu'r Adran Addysg yn uniongyrchol. Mae Coleg Menai yn anfon anfoneb i Gyngor Ynys Môn am 7.5% o'r gwerthiant llai £60.

6.6.1 Mae tocynnau ar gyfer plant ysgol Cyngor Sir Fôn yn cael ei weinyddu gan y Cyngor ac adroddwyd bod y drefn ar gyfer ysgolion yn drafferthus. Tocyn plaen iawn ar gyfer plant ysgol.

6.7 Manteision trefn Cyngor Sir Ynys Môn i'r myfyriwr ydi

- cael tocyn ar y diwrnod
- trafod efo un sefydliad yn hytrach na dau neu dri.
- mae'r tocyn yn nodi'r bysus mae'r myfyriwr yn cael teithio arnynt.

Mantais i'r awdurdod ydi

- Bod y trefniant yn llai o drafferth gan fod angen lot o adnoddau i wneud y gwaith.

Mantais i'r Coleg ydi

- cael record gadarn o bwy sydd yn teithio ar y bysus i gefnogi'r ochr iechyd a diogelwch ar y bysus.

6.8 Argymhelliad i'r Aelod Cabinet

Er gwella manteision i'r dysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd, lleihau prosesau ac yn ysbryd Ffordd Gwynedd, dylid cydweithio'n agosach ac i negodi efo Grŵp Colegau Llandrillo Menai i fod yn asiant i Gyngor Gwynedd.

7. Effaith Gweithredu'r Polisi Cludiant ôl16 ar Ddarparwyr Addysg – Ysgolion Uwchradd

- 7.1 Dywedwyd wrthym fod angen diffinio daearyddiaeth y dalgylchoedd yn glir.
- 7.2 Clywyd bod rhai dysgwyr/myfyrwyr yn teithio pellteroedd mawr a oedd yn golygu diwrnodau gwaith hir diflas iddynt. Er bod diwrnodau gwaith hir diflas i rai'n sy'n teithio pellter mawr nid oedd yr Ysgolion Uwchradd yn clywed cwynion.
- 7.3 Adroddwyd bod rhieni yn gwneud trefniadau eu hunain yn hytrach na dibynnu ar drefniant y Cyngor Sir. Os yn ddibynnol ar ewyllys da rhieni, yna nid yw yn gyfle cyfartal.
- 7.4 Clywyd bod yr Ysgolion Uwchradd yn pwyso ar ddysgwyr i wneud cais am Lwfans Cynhaliaeth Addysg a bod angen adnabod carfan o ddisgyblion sydd i dalu llai. Awgrymwyd y dylai'r disgyblion hynny sydd yn cael cinio am ddim/Lwfans Cynhaliaeth Addysg a/neu grant gael cludiant am ddim.
- 7.5 Awgrymwyd y dylai'r polisi fod yn fwy hyblyg gan fod oriau ysgol wedi newid dros y blynyddoedd gyda gweithgareddau ychwanegol yn cael eu trefnu ac fel bod myfyrwyr yn cael mynd adref amser cinio.
- 7.6 Mae'r arian mae'r Ysgolion Uwchradd Arfon yn cael fel grant Rhwydwaith 14-19 ar gyfer hyrwyddo cydweithio i sicrhau dosbarthiadau hyfyw o dan fygythiad gan Lywodraeth Cymru. Mae'r arian yma yn mynd tuag at dalu costau teithio dysgwyr i gwrs ar safle addysgol arall yn ystod y dydd. Mae tocyn cludiant £60 neu £100 ar gael i ddysgwyr i deithio i'r ysgol yn y bore ac yn ôl gartref yn y prynhawn yn unig. Gyda chysiau sy'n gorffen am 5 o'r gloch y trefniant yng Ngwynedd yw bod y tacsï yn dychwelyd y dysgwr i'r fam ysgol a'i fod o'r fan honno yn gwneud ei drefniadau ei hun adref.

7.7 Argymhelliad:

- a) **Dylid adolygu'r Polisi Cludiant Ôl-16 i**
- **sicrhau Polisi addas a phwrpasol**
  - **sicrhau gwasanaeth hyblyg i gyfarch anghenion newydd addysg a rhoi cyfle cyfartal i ddysgwyr.**
  - **sicrhau nad ydi dysgwyr/myfyrwyr yn teithio pellteroedd mawr i addysg bellach**
- b) **Dylid adeiladu ar y sylfaen o weithio mewn partneriaeth gyda'r amrywiol sefydliadau i drefnu gwasanaeth pwrpasol**

8. Effaith Gweithredu'r Polisi Cludiant Ôl-16 ar Ddarparwyr Addysg - Grŵp Colegau Llandrillo Menai

- 8.1 Dywedwyd wrthym fod 16 bws yn cyrraedd y colegau bob dydd. Trwy Wynedd, Môn a Chonwy gyda 12 cwmni bws gwahanol dan gontract. Mae yna 40 llwybr teithio i gyd. Mae Grŵp Colegau Llandrillo Menai yn ymdrin â thri pholisi gwahanol.
- 8.2 Mae pob myfyriwr sydd yn cael ei dderbyn ar gwrs yn cael ei gyfeirio at y Gwasanaeth Myfyrwyr ac yn derbyn gwybodaeth briodol.
- 8.3 Mae'r ffaith bod cost cludiant ôl-16 a threfniadau Cyngor Gwynedd yn wahanol i Gyngor Sir Fôn a Chyngor Conwy yn creu teimlad o annhegwch yng ngholegau'r Grŵp Colegau Menai Llandrillo.
- 8.4 Mae'r Coleg yn clywed gan y myfyrwyr am y trafferthion i dalu'r costau ar ddechrau Tymor yr Hydref oherwydd nad ydynt yn derbyn y Lwfans Cynhaliath Addysg tan o leiaf chwe wythnos i mewn i'r cwrs.
- 8.5 Mae'r Coleg yn gorfod targedu myfyrwyr sy'n cael trafferth ac adroddwyd bod mwy o Wynedd yn mynegi problemau i'r Coleg ond nid oes modd dadansoddi'r problemau ar hyn o bryd.
- 8.6 Weithiau mae teithio yn ffactor, ond nid oes tystiolaeth gadarn mai dyma'r prif reswm. Mae'r Colegau yn cofnodi rhesymau dros ymadawiad y myfyriwr, ond mae cludiant yn debygol o gael ei gofnodi o dan bennawd / opsiwn 'rhesymau ariannol'.
- 8.7 Adroddwyd bod nifer y di-waith rhwng 18 - 25 yn cynyddu yng Ngwynedd.
- 8.8 Mae pob un Coleg trwy Gymru yn derbyn swm o arian bob blwyddyn yn seiliedig ar ddemograffig a sefyllfa economaidd, sef Y Gronfa Ariannol Wrth Gefn. Mae'r arian yn benodol i gategori ar gyfer helpu efo costau teithio, deunyddiau, gofal plant a.y.b. sydd yn galluogi'r colegau roi traean o gost cludiant y flwyddyn (£60) i'r rhai sydd wedi eu hasesu fel rhai sy'n cael trafferthion. Mae'r coleg yn rhoi'r taliad cyntaf i oresgyn problemau i'r rhai sydd yn cael trafferthion ariannol.
- 8.9 Nid oes gan Grŵp Colegau Llandrillo fynediad at wybodaeth o bwy sydd yn teithio o Wynedd.
- 8.10 Mae'r anhyblygrwydd amser teithio (ar ddechrau a diwedd diwrnod) yn creu trafferthion a diwrnod hir i fyfyrwyr. Mae amserlen a diwrnod hir yn sicr o effeithio lefel cyrhaeddiad / canlyniadau a gallai absenoldebau fod o ganlyniad i ddyddiau hir.
- 8.11 Mae'r Coleg wedi derbyn cais am help gan riant i ddatrys y broblem o anhyblygrwydd y gwasanaeth am bod eu plentyn yn ofalwr i'r riant.
- 8.12 Adroddwyd y byddai'n haws i Grŵp Colegau Llandrillo Menai weithio fel asiant i

Wynedd gan y bydd hyn yn sicrhau gwell rôl i'r colegau a bod y myfyrwyr yn derbyn eu tocynnau ar y diwrnod maent yn talu.

- 8.13 Nid ydyw tocynnau Gwynedd yn nodi'r bysus mae'r myfyrwyr yn cael teithio arnynt ac mae hyn yn creu problemau.
- 8.14 Mae yna lai o hyblygrwydd yng Ngwynedd o ran dalgylchoedd i gymharu efo Cyngor Sir Fôn.
- 8.15 Mae yna ymwybyddiaeth rhwng y myfyrwyr am y gwahaniaethau rhwng y siroedd.
- 8.16 Mae gan Grŵp Coleg Menai berthynas dda gydag Adran Trafnidiaeth y Cyngor.
- 8.17 Mae ymroddiad myfyrwyr De Meirionnydd tuag at addysg i'w ganmol.
- 8.18 Mae Partneriaeth Arfon yn ymarfer da ond does dim cyfle cyfartal. Mae angen cysondeb.
- 8.19 Mae angen sicrhau bod gwybodaeth berthnasol a phwrpasol yn cael ei rannu gyda myfyrwyr a'r rhieni.

8.20 **Argymhelliad:**

- a) **Dylid cael Polisi Cludiant Ôl-16 pwrpasol a mwy hyblyg sydd yn**
- **ystyried modd y dysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd i dalu am gostau cludiant**
  - **rhoi ystyriaeth i amseroedd teithio, y dalgylchoedd naturiol a'r pellteroedd mae dysgwyr/myfyrwyr yn teithio**
  - **rhoi cyfle cyfartal ac yn deg i bawb**
- b) **Dylid negodi efo Grŵp Colegau Llandrillo Menai i fod yn asiant i Gyngor Gwynedd er symleiddio'r drefn prosesu a gweinyddu'r tocynnau teithio.**
- c) **Mae angen cysondeb yn y ddarpariaeth a'r trefniadau ar draws Gwynedd.**
- ch) **Mae angen rhannu gwybodaeth berthnasol a phwrpasol gyda'r dysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd.**

9. Effaith Gweithredu'r Polisi Cludiant Ôl-16 ar Ddarparwyr Addysg – Gyrfa Cymru

9.1 Mae [Gyrfa Cymru](#) yn cyfathrebu a gweithio gyda phobl ifanc ar draws y chwe awdurdod yng Ngogledd Cymru i'w helpu i wneud penderfyniadau. Gyrfa Cymru ydi'r pwynt cyswllt cyntaf sydd yn clywed am drafferthion y rhai sydd yn disgyn allan o addysg.

9.2 Mae Gyrfa Cymru yn rhannu gwybodaeth gyda myfyrwyr os yw cludiant yn ffactor yn eu dewis o gwrs.

9.3 Mae Gyrfa Cymru wedi clywed nifer o sylwadau gan ddysgwyr ym Mhorthmadog. Dyma rhai enghreifftiau:-

- Mae coleg 'lleol' Dwyfor yn Nolgellau er bod Caernarfon a Bangor yn nes iddynt ond yn gorfod talu £100 os ydynt yn dymuno mynd tu allan i'r dalgylch.
- Mae'r dyddiau'n hir iawn gyda rhai myfyrwyr yn dweud nad ydynt yn cyrraedd adref tan ar ôl 7pm.
- Nodir nad ydi'n bosibl i'r mwyafrif o ddysgwyr/myfyrwyr gael mynediad i chwarter y cyrsiau sydd ar gael yng Ngwynedd a Môn oherwydd nad ydi'r gwasanaeth cludiant yn ei gwneud yn bosibl.

9.4 Mynegwyd pryder nad ydi costau cludiant Cyngor Gwynedd na Chyngor Môn yn cydnabod y gallu i dalu.

9.5 Nodwyd hefyd nad ydi'r Polisi yn gyson, er enghraifft mae trefn Ysgolion Uwchradd Arfon yn gweithio'n dda gan fod yr ysgolion yn talu costau cludiant drwy'r drefn [partneriaeth](#) ond nid yw hyn yn digwydd yn ardaloedd eraill. Mae rhai Ysgolion Uwchradd Arfon yn talu costau teithio dros y disgyblion ac eraill ddim. Mae angen cyfle cyfartal i ddysgwyr.

9.6 Adroddodd Rheolydd Gyrfa Cymru y buasai'n haws ganddynt weithio gydag un sefydliad sydd yn dosbarthu'r tocyn cludiant.

9.7 Derbyniwyd y sylwadau canlynol gan ymgynghorwyr Gyrfa Cymru:-

- i. Mae un o'r ymgynghorwyr yn bryderus bod cleientiaid ym Mhen Llŷn yn cael eu gorfodi i deithio i Ddolgellau (40 milltir) am gyrsiau galwedigaethol pan mae, mewn rhai achosion megis Trefor, yn agosach i deithio i Goleg Menai (22 milltir), ond mae dal angen iddynt dalu £100. Mae'r un peth yn wir am Nefyn ac ardaloedd tebyg. Fodd bynnag, mae dychwelyd adref o Fangor/Llangefni/Caernarfon yn llawer cynt gan nad yw bws rhif 12 yn gadael Caernarfon tan 17:21 ac nid yw cleientiaid yn cael defnyddio llwybrau teithio na bysiau eraill i deithio adref. Mae rhai cleientiaid yn adrodd nad ydynt yn cyrraedd adref tan ar ôl 7pm. Mae hyn yn golygu bod diwrnod cyfartalog yn

llawer hirach iddynt hwy nag ydyw diwrnod gwaith cyfartalog y rhan fwyaf o weithwyr. Mae hyn yn ei gwneud yn anodd iddynt lynu at amser teithio olaf y tocyn teithio (18:00).

- ii. Enghraifft arall o hyn yw cleientiaid yn teithio o Harlech ers i'r bont gau. Mae rhieni wedi mynegi pryder bod myfyrwyr yn hollol flinedig ac wedi colli dyddiau yn sgil yr amser teithio eithafol y mae'n rhaid i fyfyrwyr ei ddiodef. Rwyf wedi cael gwybod bod y bws sy'n teithio i Borthmadog yn gallu cymryd awr i gyrraedd yno ar rai dyddiau. Mae rhai cleientiaid yn methu eu cysylltiad ac ni allant ddychwelyd adref yn sgil yr amseroedd a ganiateir ar y tocyn. Fel y gwyddoch, ni allwch ddefnyddio'r tocyn cyn 13:00. Mae'r un broblem yn wir wrth iddynt deithio adref.
- iii. Nid yw Gwynedd yn talu am gludiant y tu allan i Wynedd ar hyn o bryd. Beth sy'n digwydd dan yr amgylchiadau hyn i fyfyrwyr sy'n byw yn y Bala ac sy'n dymuno astudio cyrsiau Astudiaethau Tir yn Llysfasi, y coleg agosaf? Ar hyn o bryd, maent yn gorfod gobeithio bod lle ar gael iddynt ar y bws neu mae'n rhaid iddynt dalu i aros yn y coleg gan ei bod bron yn amhosib iddynt deithio i'r coleg bob dydd.
- iv. O ran Glynllifon, ydych chi'n ymwybodol bod myfyrwyr o Feirionnydd, er enghraifft o Harlech, yn gorfod teithio o Harlech i'r Oakley Arms, newid ym Mhorthmadog, newid ym Mhenygroes ac yna teithio i'r Coleg. Mae'n rhaid iddynt wneud yr un fath wrth deithio adref. O'r blaen, roedd bws mini ar gael ond mae'r gwasanaeth hwn wedi'i dorri erbyn hyn ac mae hynny yn ychwanegu llawer o amser at daith y myfyrwyr.
- v. Mae'n rhaid i fyfyrwr sydd yn byw yn Nhywyn neu Ddolgellau sy'n dymuno astudio Peirianeg Cerbydau Modur deithio naill ai i Langefni neu'r Drenewydd, ac nid oes unrhyw fodd gwneud hynny wrth ddefnyddio'r gwasanaeth bws. Ond, pe byddai myfyrwr yn dewis yr opsiwn hawsaf, sef y Drenewydd, nid yw Gwynedd yn eu cefnogi o ran teithio.
- vi. Nid yw'n bosib i'r mwyafrif o fyfyrwyr Meirionnydd gael mynediad at chwarter y cyrsiau sydd ar gael yng Ngwynedd a Môn gan nad yw'r bysiau yn caniatáu hynny ac mae'n golygu cyfnod maith o deithio. Hyd yn oed yn yr enghreifftiau hyn, nid yw Gwynedd wedi bod yn ddigon hyblyg o ran caniatáu i bobl ifanc gael mynediad at gyrsiau y tu allan i Wynedd a rhoi cymorth ariannol iddynt tuag at y teithio. Enghreifftiau o'r cyrsiau na all myfyrwyr o bellafodd de Gwynedd gael mynediad atynt yn yr ardal hon yw Peirianeg Drydanol, Peirianeg Forol, Weldio, Peirianeg Cerbydau Modur, Crefft Saer Maen, y rhan fwyaf o gyrsiau sy'n seiliedig ar y tir (oni bai y gallant fforddio lletya yno neu fodloni'r meini prawf am grant), Datblygu Gemau, Ymarferwr TG, Cerddoriaeth, Celfyddydau Perfformio, Teithio a Thwristiaeth, Y Cyfryngau Creadigol, dim Chwaraeon lefel 2, ac ati. Mae hyn yn cyfyngu ar y dewis ac yn culhau gorwelion.

- vii. Mae'r pryder olaf a fynegwyd yn sgil y cyfyngiadau o ran pa fysiau a ellir eu defnyddio a pha bryd yn golygu nad oes modd i fyfyrwyr sy'n penderfynu aros ymlaen i weithio wneud hynny.

9.8 Argymhelliad:

- a) **Dylid cael Polisi Cludiant Ôl-16 pwrpasol a mwy hyblyg sydd yn ystyried modd y dysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd i dalu am gostau cludiant**
- b) **Mae angen Polisi Cludiant Ôl-16 sydd yn gyson ar draws Gwynedd.**
- c) **Mae angen adolygu'r dalgylchoedd i leihau amseroedd a phellteroedd teithio dysgwyr/myfyrwyr yn unol â'r Canllaw Statudol Teithio gan Ddysgwyr**
- **rhaid i awdurdodau lleol ystyried y ffaith na ddylai'r trefniadau teithio a wnânt, yn sgil asesiad, achosi unrhyw lefelau afresymol o straen, ac na ddylai'r daith gymryd cyfnod afresymol o amser a rhaid i'r daith honno fod yn ddiogel.**
- ch) **Dylid sicrhau cyfle cyfartal i ddysgwyr/myfyrwyr.**
- d) **Mae angen i'r darparwyr addysg Ôl-16 gydweithio i roi systemau yn eu lle i gasglu data er darganfod os ydi costau teithio yn arwain i fyfyrwyr ddisgyn allan o addysg bellach.**

10. Effaith Gweithredu'r Polisi Cludiant Ôl-16 ar Ddysgwyr a'u Teuluoedd

10.1 Canlyniadau Holiaduron Mis Mai a Mehefin 2014

- i. Mae canlyniadau'r holiaduron yn dangos bod anhyblygrwydd y gwasanaeth yn creu trafferthion i ddysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd.
- ii. Cwblhawyd 21 holiadur gan ddysgwyr/myfyrwyr (**Atodiad 4**) a 32 gan deuluoedd dysgwyr/myfyrwyr (**Atodiad 5**) yn ystod mis Mai a Mehefin 2014.
- iii. Mewn ymateb i'r cwestiwn 'A wnaeth costau teithio ddylanwadu ar ddewis ysgol/coleg/cwrs?' fe wnaeth 17 ateb 'Do/Do i raddau' a 28 yn dweud 'Na' gyda 8 heb ateb y cwestiwn.
- iv. Mae 26 yn talu mwy ar ben cost y tocyn teithio bob wythnos gyda 2 yn gwneud hynny bob dydd, gyda'r gost ychwanegol yn amrywio o lai na £2.50 y dydd i fwy na £10 y dydd.
- v. Gwelwyd bod rhan helaeth o'r rhai wnaeth gwblhau'r holiadur yn dweud eu bod yn teithio gyda bus neu fws gyda thocyn teithio cludiant ac yn gwneud hynny oherwydd mai dyna'r unig ddewis oedd ganddynt.
- vi. Wrth holi am yr wybodaeth a dderbyniwyd cyn gadael yr ysgol a chan bwy, mae'r canlyniadau yn dangos bod ychydig dros hanner yn dweud na wnaethant dderbyn gwybodaeth.
- vii. Mae'r canlyniadau yn dangos hefyd bod rhan fwyaf wedi derbyn gwybodaeth bod posib gwneud cais am gymorth ariannol drwy'r coleg, gyda 16 yn dweud na chawsant wybodaeth gan neb.
- viii. Mewn ymateb i'r cwestiwn 'Pa mor hwylus ydi'r ddarpariaeth?', atebodd 9 bod y ddarpariaeth yn hwylus iawn/hwylus. Atebodd 13 bod y ddarpariaeth yn weddol hwylus/dim yn hwylus a 4 yn dweud nad ydi'r ddarpariaeth yn hwylus o gwbl gydag 1 heb ateb.
- ix. Dyma rai o'r rhesymau dros nodi nad ydi'r ddarpariaeth yn hwylus:-
  - a) "Mae hi wedi gorfod symud i Nefyn (gan aros â ffrindiau a theulu) gan fod cyrraedd Porthmadog i ddal y bus mor anodd. Nid yw cerdded i Benrhyn yn opsiwn gan y byddai'n rhaid iddi adael mor gynnar, ac mae'r ffordd yn beryglus iawn."
  - b) "Y tocyn teithio ond yn ddilys ar rai adegau - mae fy mhlentyn wedi gorfod talu pris oedolyn am deithio ar achlysuron e.e. ar ôl ymarfer côr, darlithoedd yn newid neu gael eu canslo! Ar un achlysur cafodd fy merch

ei gyrru oddi ar fws oherwydd nad oedd ei thocyn yn ddilys ac nid oedd ganddi arian a bu'n rhaid iddi aros ym Mhwlheli am dair awr!!”

c) “Coleg yn cau am hanner dydd ar ddydd Mercher ond ni chânt ddefnyddio eu tocyn teithio tan 4.30pm (y bws arferol)”

ch) “Mae'n rhaid talu os wyf i eisiau mynd adref yn gynnar. Dim ond bws 8.07am neu 9.07am gaf i ei ddal yn y bore ac yna 16.40 a 17.40 yn y prynhawn os fydda i'n defnyddio'r tocyn teithio.”

d) “Nid yw'r tocyn teithio yn ddilys ar fysis eraill dim ond ar yr un yn y bore a'r pñawn, ac ar rai diwrnodiau nid oes gennyf wersi ac felly yn gorfod aros o gwmpas yn gwneud dim er mwyn disgwyl am y bws pñawn, neu dalu £3.50 am fws arall, sy'n ddrud iawn os ydw i'n gwneud hyn yn wythnosol!”

dd) “Mae £60 yn ddrud iawn”.

x. Deallwyd bod teulu dysgwr Ysgol Arbennig wedi derbyn bil hwyr am Dymor 1 (yn ystod Tymor 2) llynedd ac wedi gwrthod talu gan ddweud y byddai wedi cludo ei phlentyn ei hun os byddai yn gwybod cost y cludiant ar ddechrau'r flwyddyn addysgol.

10.2 Canlyniadau Holiaduron ‘Clywed’

- i. Daeth grŵp o 8 o bobl i drafod efo Clywed - 7 rhiant ac 1 dysgwr o ardal Arfon. Yr oedd 6 yn teithio efo bws a 2 efo rhiant neu oedolyn arall.
- ii. Mewn ymateb i'r cwestiwn: ‘A wnaeth costau teithio ddylanwadu ar ddewis cwrs/coleg/ysgol’, fe wnaeth 3 ymateb ‘do/do i raddau’. Un yn unig oedd wedi prynu tocyn cludiant - tocyn £60.
- iii. O ran derbyn gwybodaeth cyn gadael yr ysgol, fe wnaeth 5 ddweud na wnaethant dderbyn unrhyw wybodaeth am gludiant, y gost nac sut i geisio am gymorth ariannol. Fe wnaeth un ddweud ei f/bod wedi derbyn gwybodaeth am y cludiant ond heb dderbyn gwybodaeth am y gost na'r cymorth ariannol sydd ar gael. Fe wnaeth un arall nodi nad oedd yn gwybod. Fe wnaeth dau dderbyn gwybodaeth gan yr ysgol, un gan riant ac un arall wedi darganfod gwybodaeth ar wefan ‘Cyllid Myfyrwyr Cymru’.

10.3 Canlyniadau Holiaduron Gyrfa Cymru Porthmadog

- i. Cwblhawyd 14 holiadur yn Swyddfa Gyrfa Cymru Porthmadog. 8 o ardal Dwyfor, 4 o ardal Meirionnydd a 2 o ardal Arfon.

- ii. Mae canlyniadau'r holiaduron gwblhawyd yn dangos bod 4 wedi bod yn teithio rhwng 10 a 20 milltir gyda 2 wedi bod yn teithio rhwng 30 a 50milltir.
- iii. Bu i 6 deithio ar y bws efo tocyn teithio cludiant y Cyngor oherwydd hwn oedd yr unig ddewis ganddynt.
- iv. Mae canlyniadau'r holiaduron yn dangos bod 12 allan o'r 14 wedi mynd ymlaen i addysg bellach gyda 6 wedi cwblhau eu cwrs, 4 heb gwblhau gyda 2 heb ateb y cwestiwn.
- v. Mae 8 wedi nodi nad oedd costau teithio wedi dylanwadu ar eu dewis cwrs / ysgol / coleg.
- vi. Fe wnaeth 5 ateb y cwestiwn 'Pa mor hwylus oedd y ddarpariaeth i chi?', gyda 3 yn nodi bod y ddarpariaeth yn hwylus iawn/hwylus. Dyma'r rhesymau dros nodi nad oedd y ddarpariaeth yn hwylus:
  - a. "It was fairly convenient but once Padarn buses left, there was no college bus which made me at least 30 minutes late which affected my EMA."
  - b. "Distance – Connections. I am in Llangefni travelling from Morfa Nefyn. Not getting to college until after 11am due to bus leaving early. Pay more than £10 a day due to connections."
- vii. Gwelwyd bod 4 yn talu mwy ar ben cost y tocyn teithio bob dydd gyda un person yn talu £10.
- viii. Mae 3 allan o 6 a wnaeth ateb, yn dweud bod yna gwrs coleg oeddent yn dymuno gwneud ond nid oedd ar gael yn lleol.
- ix. Wrth holi am yr wybodaeth a dderbyniwyd cyn gadael yr ysgol a chan bwy, mae'r canlyniadau yn dangos bod dros hanner yn dweud na wnaethant dderbyn gwybodaeth.
- x. Mae'r canlyniadau yn dangos bod 6 wedi derbyn gwybodaeth bod posib gwneud cais am gymorth ariannol drwy'r coleg, 3 gan Swyddfa Gyrfa, 2 gan yr ysgol, gyda 2 yn dweud na chawsant wybodaeth gan neb.

10.4 Grŵp Colegau Llandrillo Menai

A. Coleg Menai, Bangor

- i. Gwahoddwyd 12 o fyfyrwyr i Grŵp Ffocws ar safle Ffordd Ffriddoedd Bangor ar 2 Hydref 2014. Fe wnaeth 5 o fyfyrwyr o Goleg Menai Llangefni ddod i'r Grŵp Ffocws. Yr oedd un yn gynrychiolydd Undeb y Myfyrwyr, tri yn fyfyrwyr o Arfon ac 1 myfyriwr o Lanfairfechan.
- ii. Mae'r daith i rai myfyrwyr sydd yn byw yng Ngwynedd i fynychu Coleg Menai Llangefni yn hir iawn ac yn golygu newid bws ar y ffordd. Yr oedd y mwyafrif o'r farn bod y gyrrwyr bysus yn hoffus a chyfeillgar. Mae bysus hwyr yn creu trafferthion mawr i'r myfyrwyr.
- iii. Gwnaed y sylw bod y gwasanaeth yn gostus o gymharu â £60 y flwyddyn yn Sir Fôn ac nad ydi'r tocyn teithio yn caniatáu hyblygrwydd i fyfyrwyr deithio ar unrhyw amser o'r dydd.
- iv. Yr oedd un o'r myfyrwyr yn fam i blentyn ifanc yn talu £100 y tymor am ei bod dros 19oed. Gwnaed y sylw hefyd nad oedd pris gostyngol i fyfyrwyr dros 21oed.
- v. Gofynnwyd i'r myfyrwyr flaenoriaethu'r prif faterion sydd angen sylw er gwella'r gwasanaeth a nodwyd y canlynol yn ôl blaenoriaeth:-
  - a. Mae angen torri'r costau er creu system deg i bawb.
  - b. Adolygu'r gwasanaeth pas bws - oedran a'r gost
  - c. Adolygu'r amser y gallwn ddefnyddio'r pas bws yn ôl a blaen o'r coleg
  - ch. Adolygu'r ffordd o dalu am y pas bws.
- vi. Sylwadau gan y myfyrwyr:
- vii. "Yr wyf yn talu £5.80 yn ychwanegol ar gyfer mynychu lleoliad gwaith un waith yr wythnos."
- viii. "Cychwyn o'r cartref am 8.10am a chyrraedd y Coleg am 9.10am gyda hanner awr o'r amser hwn yn mynd yn codi myfyrwyr o Fangor."
- ix. "Ers i Buses Padarn stopio mae llai o fysus ac i gyd ar amseroedd anghyfleus (sylw'r cynrychiolydd undeb myfyrwyr)"
- x. "Yr wyf yn gorfod codi'r plentyn i fyny am 5.30pm. Os ydw i'n methu'r bws neu fod y bws yn hwyr - mae'r gofalwr y plentyn yn mynd dros ei hamser."
- xi. "Nid yw Cyngor Gwynedd yn darparu buses ar gyfer rhywun nad ydynt yn byw yng Ngwynedd."

B. Coleg Meirion Dwyfor Pwllheli

- i. Gwahoddwyd 12 o fyfyrwyr i'r Grwp Ffocws ar safle Pwllheli. Yr oedd naw myfyriwr yn bresennol. Yr oedd y myfyrwyr yn defnyddio'r trê'n a bws i fynd yn ôl a blaen i'r Coleg. Yr oedd saith o'r myfyrwyr yn weddol hapus efo'r gwasanaeth gyda dau ddim yn hapus o gwbl. Mae y mwyafrif o'r myfyrwyr yn teithio rhwng 10 a 20 milltiroedd gydag un yn teithio 29 milltir o Dyffryn Ardudwy.
- ii. Yr oedd y myfyrwyr i gyd yn gwneud y sylw nad oeddent yn cael defnyddio eu pas bws ar bob bws ac yn gorfod talu pris oedolyn i fynd adref yn gynt pan ar hanner diwrnodau yn y coleg. Mae'r gost yma ar ben cost y tocyn cludiant. Mae'r myfyrwyr angen hyblygrwydd fel eu bod yn gallu defnyddio'r tocyn ar amseroedd sydd yn gyfleus iddynt hwy.
- iii. Mae'r coleg yn cau am hanner diwrnod bob dydd Mercher. Rhai myfyrwyr ar gyrsiau hanner diwrnod dwywaith yr wythnos. Agwedd gyrwyr y bysus eraill yn gas a bygythiol.
- iv. Cwmni Arriva yn rhedeg y bws a'r trê'n ond nid ydynt yn caniatáu i'r myfyrwyr ddefnyddio'r tocyn cludiant ar y bws a'r trê'n - un neu'r llall ydi'r dewis. Nid ydyw amseroedd y trê'n yn rhedeg ar yr amser cywir ac nid ydyw bob amser yn gyfleus. Agwedd y stiward trê'n yn wael iawn ac yr oedd wedi gwrthod cymryd y pas trê'n yr wythnos gyntaf i'r coleg.
- v. Mae myfyrwyr yn gorfod disgwyl o gwmpas am oriau ym mhob tywydd.
- vi. Gofynnwyd i'r myfyrwyr flaenoriaethu'r prif faterion sydd angen sylw er gwella'r gwasanaeth a nodwyd y canlynol yn ôl blaenoriaeth:-
  - a. Angen cael defnyddio'r pas bws ar unrhyw fws ac ar unrhyw amser i fynd yn ôl a blaen i'r coleg.
  - b. Angen cael defnyddio'r un pas i deithio ar y trê'n a'r bws.
  - c. Newid agwedd y gyrwyr bysus cyhoeddus a'r stiward trê'n.
- vii. Sylwadau gan y myfyrwyr :
- viii. "Gorffen coleg 4.30pm ond nid yw'r trê'n yn gadael tan 5.45pm"
- ix. "Bws rhif 8 i'r coleg yn rhy fuan – cyrraedd Pwllheli awr a chwarter cyn i'r coleg gychwyn. Bws rhif 9 fel rheol yn hwyr ac felly yr wyf yn cyrraedd y coleg yn hwyr"
- x. "Ddim yn gwybod faint i'w dalu pan fyddaf ar hanner diwrnod gan fod rhai gyrwyr yn codi £2.20 ac eraill yn codi £3.50 am yr un daith. Pam bod rhaid talu am bob cysylltiad? Nid yw'r drefiars i weld yn deall y polisiau ."
- xi. "Gyrwyr bysus eraill yn afiach eu hagwedd - heblaw am y bws coleg."

- xii. “Dim ond un bws coleg i Ddolgellau - nid oes bysus cyhoeddus ar yr amser priodol.”
- xiii. “Dim pob bws yn mynd i fy mhentref – Tremadog ac nid oes safle bws efo to yno”.
- xiv. “Yr oedd y gwasanaeth bws y llynedd yn lle’r gwasanaeth trên yn wael. Wedi talu am bas bws ond yr oedd y gwasanaeth ar gael am ddim!”
- xv. “Angen ystyried cael bws pwrpasol sydd ond yn cludo myfyrwyr i’r coleg yn y bore.”
- xvi. Dywedodd y myfyrwyr eu bod wedi derbyn g wybodaeth am drafnidiaeth ar yr amser cofrestru yn y Coleg.

C. Coleg Meirion Dwyfor Dolgellau

- i. Gwahoddwyd 12 myfyriwr i’r Grŵp Ffocws ar safle Dolgellau. Yr oedd deg myfyriwr yn bresennol gyda’r mwyafrif yn defnyddio bws i fynd yn ôl a blaen i’r Coleg ac yn teithio rhwng 10 a 25 milltiroedd gydag un yn teithio 47 milltir o Forfa Nefyn.
- ii. Yr oedd dosbarth y myfyrwyr oedd yn astudio ‘Harddwch a Gwallt’ wedi paratoi nifer o sylwadau o flaen llaw. Mae myfyrwyr lefel 3 yn cychwyn am 1pm a gorffen am 7pm ac felly nid ydynt yn cael defnyddio’r pas bws.
- iii. Gwnaed nifer o sylwadau bod y gost yn ddrud ac nad oedd pawb yn gallu fforddio’r gost gan nad oedd rhai yn derbyn lwfans cynnal addysg a dim pob rhiant oedd yn gallu fforddio cynnal eu plant drwy goleg. Gwnaed sylw am anhegwch y ffaith bod rhai yn talu £60 ac eraill yn gorfod talu £100. Gwnaed sylwadau hefyd am y ffaith nad oes gostyngiad pris i’r myfyrwyr dros 21oed.
- iv. Mae’r tymor cyntaf yn anodd gan nad ydi’r lwfans cynhaliaeth addysg yn cyrraedd tan ar ôl y mis cyntaf ac nid oes cyfnod gras ar gyfer y rhai sydd yn hwyr yn cofrestru.
- v. Yr oedd y myfyrwyr yn bryderus iawn am eu diogelwch ar bws Blaenau Ffestiniog oherwydd bysus gorllawn. Nodwyd hefyd bod bwllo ar y bws.
- vi. Er bod y pas yn nodi’r hawl i deithio yn ôl a blaen i’r Coleg, nid yw'r pas bws yn caniatáu i’r myfyrwyr deithio ar amseroedd mae eu cyrsiau yn gorffen.
- vii. Yr oedd y myfyrwyr oedd yn y coleg am bloc o 14 wythnos yn flin iawn eu bod yn gorfod talu am bas bws bob tymor er nad oeddent yn mynd i’r coleg bob dydd. Yr oedd rhai myfyrwyr yn awgrymu cynllun talu fesul diwrnod yn hytrach na bob tymor.
- viii. Gofynwyd i’r myfyrwyr flaenoriaethu y prif faterion sydd angen sylw er gwella’r gwasanaeth a nodwyd y canlynol yn ôl blaenoriaeth:-
  - a. Mae’r gost yn ormod.
  - b. Angen dau fws ar gyfer Blaenau Ffestiniog.
  - c. Need to be able to use the bus pass for travelling to and from College.

ix. Sylwadau gan y myfyrwyr

- x. Mae cost y pas bws yn ddrud ac mae £100 yn ormod.
- xi. Y gwasanaeth ddim yn hyblyg - "Costio £1 i fynd adref ar ôl 1pm yn y prynhawn er bod gennym bas bws. Rydym wedi talu am bas bws i'w ddefnyddio ar gyfer mynd yn ôl ac ymlaen i'r Coleg fel y nodir ar y pas bws ond nid ydi hyn yn bosibl." "Nid yw'r pas bws yn gwneud beth mae yn ddweud ar y cerdyn." "Nid yw'r gwasanaeth yn ddigon hyblyg pan yr ydym ar hanner diwrnod." "Methu defnyddio'r pas bws ar rai o'r bysus."
- xii. "Dim yn cael talu i fynd ar fws coleg 502." "Nid ydym bellach yn cael talu yn ddyddiol ar y bws sydd yn gorfodi rhai myfyrwyr i wario mwy na sydd angen."
- xiii. "Dim digon o le ar y bws, angen dau fws, dim llawer of fysis, ac mae tua 10 yn gorfod sefyll am 15 milltir a ninnau wedi talu am sedd." "Trafnidiaeth ychwanegol wedi ei drefnu weithiau pan oedd y bws yn llawn ond anaml iawn." "Myfyrwyr wedi cael ei bwlio ar y bws."
- xiv. "Buasai myfyrwyr dros 19 ar fy nghws yn gorfod talu o leiaf £20 yn fwy wrth brynu pas bws."
- xv. "Y cwrs yn y lleoliad anghywir. Gorfod teithio i Dolgellau ar gyfer cwrs adeiladwaith sydd ddim ar gael ym Mhwlheli."
- xvi. "Teithio o Blaenau i Glynllifon i wneud cwrs Gofal Anifeiliad. Oriau teithio yn rhy hir gan nad oedd bws uniongyrchol. Wedi newid cwrs a mynychu safle Dolgellau ar ol tair wythnos."
- xvii. "Ffordd hawdd i deithio." "Mae yn ffordd gyson o deithio i'r coleg." "Hapus efo'r gwasanaeth a ddarperir." "Bysus yn mynd yn ddigon aml."
- xviii. Gwybodaeth teithio wedi ei rannu yn y pecyn derbyn gan y Coleg.

Argymhellion:

- a) **Dylid darparu gwasanaeth addas, pwrpasol a hwylus i addysg bellach gan sicrhau na fydd yn achosi lefelau afresymol o straen na chymryd cyfnod afresymol o amser yn unol â'r Canllaw Statudol Teithio gan Ddysgwyr.**
- b) **Dylid gosod mesuryddion gofal cwsmer pwrpasol ar gyfer y gwasanaeth.**

11. Cofnod Cwynion / Sylwadau

- 11.1 Fel y nodwyd eisoes ym mhwynt 7 o dan y pennawd 'Gweinyddiaeth', mae Galw Gwynedd yn cadw cofnod o gwynion / sylwadau ar system Seibel.
- 11.2 Fe wnaethom ddadansoddi'r 142 cwyn/sylw yng nghofnodion Galw Gwynedd o Ionawr 2013 hyd at Ragfyr 2013 i nifer o benawdau. Yr oedd y penawdau canlynol yn dod yn amlwg:
- i. Anhyblygrwydd gwasanaeth (36)
  - ii. Cwestiynu os oedd y gost yn gywir (24)
  - iii. Ymholiadau cyffredinol (22)
  - iv. Yr oedd niferoedd y sylwadau/cwynion rhwng 1-5 yng ngweddill y penawdau
- 11.3 Dadansoddwyd 100 cwyn/sylw a dderbyniwyd o **fis Mai hyd at Ragfyr 2013** yn yr un modd. Gwelwyd yr un penawdau yn dod yn amlwg yn ystod yr amseroedd prysuraf o ran prynu tocyn:
- i. Anhyblygrwydd gwasanaeth (17)
  - ii. Cwestiynu os oedd y gost yn gywir (21)
  - iii. Ymholiad cyffredinol (17)
- 11.4 Mae'r sylwadau hefyd yn dangos bod Galw Gwynedd angen mwy o wybodaeth os ydynt i allu ateb ar yr alwad gyntaf.
- 11.5 Mae'n ymddangos nad ydi'r dysgwyr yn ymwybodol
- o o'r gost bob tro,
  - o o'r drefn,
  - o y bysus maent yn cael teithio arnynt a'r
  - o amseroedd maent yn cael teithio efo'r tocyn.
- 11.6 Mae 35 cwyn/sylw o Ionawr 2014 hyd at 6 Mai 2014 gyda 6 cwyn/sylw am amserlenni bws, bysus hwyr a chysylltiadau bysus yn creu problemau i ddysgwyr.
- 11.7 Deallwyd bod yr Adran Addysg yn delio efo'r sylwadau/cwynion ac yn nodi hynny wedyn ar y system Seibel i gau'r cofnod.
- 11.8 Mae'r enghreifftiau isod yn cynnwys dadansoddiad Galw Gwynedd wrth gofnodi'r materion.
- 11.9 Enghreifftiau o'n dadansoddiad ni o anhyblygrwydd gwasanaeth:-
- i. "Rhaid i ***** adael yn gynnar gynnar ar ddydd Mercher a gweithio'n hwyr ar ddydd Iau – cael problemau gyda'r gyrrwr bws yn gwrthod eu gadael i ddefnyddio'r pas, hyd yn oed gyda llythyr gan y tiwtor yn egluro pam. Arriva –

Llandrillo Dolgellau – Blaenau Ffestiniog ar ddydd Mercher 13.30 ar fws sy'n gadael ar ôl 7 ar ddydd Iau.” Mae Galw Gwynedd wedi cofnodi'r mater o dan 'Materion ymddygiad gyrwyr'.

- ii. “Myfyriwr yn trafailio o Borthmadog i Benygroes ar fws ac yna yn dal tacsï o Benygroes i Goleg Glynllifon. Ar y ffordd adra mae yna awr o aros ym Mhenygroes i aros am y bws coleg. ***** o'r coleg wedi bod ar y lein yn gofyn a oes modd iddi ddefnyddio'r bws gwasanaeth. Mae yna o leiaf 10 myfyriwr yn yr un sefyllfa. Porthmadog i Benygroes yna tacsï o Benygroes i Lynllifon.
Mae Galw Gwynedd wedi cofnodi'r mater o dan 'Cludiant Tacsï'.
- iii. “Fe wnaeth ****, ***** geisio mynd ar bws rhif 12 Express Motors o Bwllheli ddoe am 2pm, dywedwyd wrtho na chai ddefnyddio ei bas tan 4.30pm. Aeth ***** yn ôl i'r coleg a chyrraedd adref am 6pm ar ôl talu £1 i'r gyrrwr bws y tro hwn. Bws Express Motors rhif 12 o Bwllheli.”
Mae Galw Gwynedd wedi cofnodi'r mater o dan 'Materion ymddygiad gyrwyr'.

11.10 Enghreifftiau o'n dadansoddiad ni o gwestiynu os yw'r gost yn gywir:-

- i. “Wyres i ***** angen gwybod pam ei bod wedi gorfod talu £100 am ei thocyn yn hytrach na £60. Nid yw'r cwrs ar gael ym Mhwllheli ac mae myfyrwyr eraill wedi talu £60. Gall rhywun ffonio ***** yn nol i egluro plis? Diolch.”
Mae Galw Gwynedd wedi cofnodi'r mater o dan 'Costau Tocyn'
- ii. “Mae'r galwr yn dad i *****. Roedd **** yn mynychu Coleg Glynllifon y tymor diwethaf a nawr wedi newid i Barc Menai. Talodd £60 y tymor diwethaf i deithio o Borthmadog. Mae'r system nawr yn dangos taliad o £100 i deithio i Barc Menai. Allech chi ffonio'r galwr os gwelwch yn dda i gadarnhau faint y dylai ei dalu? Astudio celf.”
Mae Galw Gwynedd wedi cofnodi'r mater dan 'Costau Tocyn'.
- iii. “Cwsmer wedi talu £60 i Galw Gwynedd 18/9/13. System Siebel yn deud mae £100 ddyla' tocyn fod ond cwsmer yn dweud mai dim ond ym Mangor mae cwrs hair and beauty ar gael. Wedi dweud wrth y cwsmer efallai y bydd rhaid iddo dalu'r £40 ychwanegol.”
Mae Galw Gwynedd wedi cofnodi'r mater dan 'Costau Tocyn'.
- iv. “Galwr wedi ffonio ddoe ynglŷn â'i merch ***** , wedi cael gostyngiad mewn pris o £100 i lawr i £60, felly eisïau sicrhau fod ei mab yn talu'r pris iawn hefyd (£100). Wedi esbonio wrth Mrs ***** gan fod ei mab yn 20 hwn yw'r pris iawn ond mae hi eisïau sicrhau.”
Mae Galw Gwynedd wedi cofnodi'r mater o dan 'Costau Tocyn'.

11.11 Argymhelliad:

- a. Dylid darparu gwasanaeth addas, pwrpasol a hwylus i addysg bellach gan sicrhau na fydd yn achosi lefelau afresymol o straen na chymryd cyfnod afresymol o amser yn unol â'r Canllaw Statudol Teithio gan Ddysgwyr.
  - b. Mae angen sicrhau cyd-ddealltwriaeth y darparwyr addysg bellach a Galw Gwynedd o Bolisi Cludiant Ôl-16 Cyngor Gwynedd.
  - c. Mae angen darparu gwybodaeth berthnasol a phwrpasol i ddysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd gan ddefnyddio dulliau amrywiol ac addas.
- ch) Dylid, yn ysbryd Ffordd Gwynedd, sicrhau bod cwestiynau defnyddwyr yn cael eu hateb gan eu cyswllt cyntaf.

12. Cyfathrebu a Chydweithio

12.1 Mae'r Mesur newydd yn nodi'r canlynol o ran 'Cyhoeddi Gwybodaeth':-

'Mae'r ddarpariaeth statudol ynglŷn â Chyhoeddi Gwybodaeth a Pholisiau Trafnidiaeth Ysgol i Rieni yn nodi bod rhaid i'r wybodaeth fod ar gael erbyn 1 Hydref cyn y flwyddyn academaidd sy'n berthnasol i'r wybodaeth.'

'Dylai rhieni fedru deall pa ddewisiadau sydd ar gael iddynt ac unrhyw oblygiadau cost wrth ddewis ysgol ar gyfer eu plentyn. Yn unol â hyn argymhellir y dylai awdurdodau lleol roi gwybodaeth i rieni ynglŷn â threfniadau trafniadaeth ynghyd â, neu fel rhan o'r wybodaeth sydd ar gael ynglŷn â derbyn plant i'r ysgol.'

12.2 Trefn Cyfathrebu Cyngor Gwynedd efo dysgwyr a'u teuluoedd.

12.3 Mae dysgwyr/myfyrwyr Gwynedd yn derbyn gwybodaeth gan nifer o wahanol sefydliadau ar hyn o bryd gyda'r disgwyl iddynt gysylltu â Galw Gwynedd i brynu tocyn teithio ac eithrio'r rhai sydd yn Ysgolion Arbennig.

12.4 Cyn i ddysgwyr adael yr Ysgol, mae'r Adran Addysg yn anfon llythyr safonol at benaethiaid yr ysgolion uwchradd a'r colegau a bydd y penaethiaid yn rhannu'r llythyr efo'r dysgwyr.

12.5 Mae'r llythyr yn cyfeirio at sut i wneud cais a thalu am docyn ac yn cyfeirio at wefan y Cyngor am fwy o wybodaeth. Nid yw'r llythyr yn cyfeirio at gymorth ariannol y gellir gwneud cais amdano drwy Cyllid Myfyrwyr Cymru.

12.6 Mae gwefan yr Adran Addysg yn cynnwys pennawd ysgolion a myfyrwyr gydag is-bennawd a linc i fanylion am y Tocyn Teithio 16+. O dan y pennawd Tocyn Teithio 16+ nodir 'Gall myfyrwyr wneud cais i adnewyddu eu Tocyn Teithio 16+ ar gyfer tymor yr Hydref 2014 o 11 Awst ymlaen' ond does dim cyfeiriad at brynu tocyn o'r newydd. Mae gwybodaeth berthnasol bellach i ddysgwyr ôl-16 ar wefan yr Adran Addysg gyda linc i wefan 'Cyllid Myfyrwyr Cymru'.

12.7 Fel y nodwyd eisoes o dan y pennawd Effaith Gweithredu'r Polisi Cludiant ôl-16 ar Ddysgwyr a'u Teuluoedd mae dros hanner y rhai wnaeth gwblhau holiadur ym mis Mai/Mehafin yn dweud na wnaethant dderbyn gwybodaeth cyn gadael yr ysgol.

12.8 Mae canlyniadau'r holiaduron yn dangos hefyd bod rhan fwyaf wedi derbyn gwybodaeth bod posib gwneud cais am gymorth ariannol drwy'r coleg, gyda 16 yn dweud na chawsant wybodaeth gan neb.

12.9 Trefn Cyfathrebu Grŵp Colegau Llandrillo Menai efo dysgwyr a'u teuluoedd

12.10 Mae'r Colegau yn rhannu gwybodaeth ar nosweithiau agored ac yn cysylltu yn uniongyrchol gyda'r ysgolion. Maent yn hysbysu myfyrwyr o'r drefn cludiant gan ddsbarthu amserlen a'r tocyn teithio ar ddechrau pob tymor.

12.11 Dywedwyd wrthym fod pob myfyriwr sydd yn cael ei dderbyn ar gwrs yn cael ei gyfeirio at y Gwasanaeth Myfyrwyr ac yn derbyn gwybodaeth briodol.

12.12 Argymhelliad:

- a) **Mae angen i Gyngor Gwynedd a’r darparwyr addysg ôl-16 gydweithio’n agos i gryfhau a chysoni’r wybodaeth a ddarperir ar gyfer dysgwyr a’u teuluoedd.**
- b) **Mae angen darparu gwybodaeth berthnasol a phwrpasol i ddysgwyr/myfyrwyr a’u teuluoedd gan ddefnyddio dulliau amrywiol ac addas sydd yn sicrhau cyfle cyfartal i bawb.**

13. Dealltwriaeth o effaith unrhyw newid i'r Polisi Cludiant Addysg Ôl-16 i'r Awdurdod, ysgolion uwchradd a cholegau addysg bellach, dysgwyr a darpar ddysgwyr a'u teuluoedd mewn gwahanol ardaloedd o'r sir.

13.1 Pe bai'r awdurdod yn penderfynu newid Polisi Cludiant Ôl-16 a chodi pris tocyn teithio byddai angen ymgymryd ag asesiadau effaith y newidiadau er sicrhau bod y penderfyniadau terfynol ar ddarpariaeth y gwasanaeth wedi'u seilio ar hynny yn unol â llythyr Edwina Hart MBE CSTJ AC / AM, Gweinidog yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth.

13.2 Bydd angen ystyried

- yr effaith ar y bobl ifanc a'u teuluoedd
- eu gallu i dalu
- yr effaith ar y mesurydd perfformiad, sef '% y bobl ifanc 16-18oed nad ydynt mewn addysg, gwaith neu hyfforddiant'. Mae perfformiad Gwynedd yn well na chyfartaledd perfformiad Cymru yn 2013/14 gyda'r tueddiad yn dangos gwelliant.
- yr effaith ar y sefydliadau addysg bellach

13.3 Nodir isod rhai opsiynau a'u heffaith:

- I. Tocyn Crwydro Coch - Pe bai'r dysgwyr/myfyrwyr yn prynu [tocyn crwydro coch](#) byddai'r gost yn £6.80 y diwrnod sydd yn golygu cost o £32.50 yr wythnos i fynd i'r Coleg/Ysgol.
Byddai'r gost am y tri thymor i'r dysgwyr **ysgol** yn 41 wythnos x £32.50 = £1,332.50.
Byddai'r gost am y tri thymor i'r myfyrwyr **coleg** yn 37 wythnos x £32.50 = £1,202.50
- II. Codi'r Un Pris i Bawb - Byddai newid pris/codi'r un pris i bawb am docyn teithio yn arwain at incwm ychwanegol i'r Awdurdod gydag effaith posib ar rai sefydliadau addysg.
  - a. Yn 2012/13 gwerthwyd 2098 tocyn £60 a 429 tocyn £100 oedd yn incwm o £168,780 i'r Cyngor
  - b. Yn 2013/14 gwerthwyd 2185 tocyn £60 a 409 tocyn £100 oedd yn incwm o £172,000 i'r Cyngor.
  - Drwy godi'r pris i £80 i bawb ar sail ffigyrau 2012/13 byddai incwm ychwanegol o £33,380.00 i'r Cyngor. Drwy godi'r pris i £80 i bawb ar sail ffigyrau 2013/14 byddai incwm ychwanegol o £35,520 i'r Cyngor.
  - Drwy godi'r pris i £100 i bawb ar sail ffigyrau 2012/13 byddai'r Cyngor yn cael incwm ychwanegol o £83,920.00. Drwy godi'r pris i bawb ar sail ffigyrau 2013/14 byddai incwm ychwanegol o £87,400

- Drwy godi'r pris £20 (£80 a £120) ar sail ffigyrau 2012/13 byddai'r Cyngor yn cael incwm ychwanegol o £50,540. Drwy godi'r pris yn yr un modd ar sail ffigyrau 2013/14 byddai'r Cyngor yn cael incwm ychwanegol o £51,880.
- Drwy godi'r pris 50% ar sail ffigyrau 2012/13 byddai'r Cyngor yn cael incwm ychwanegol o £83,390. Ar sail ffigyaru 2103/14 byddai'r Cyngor yn cael incwm ychwanegol o £73,730.
- Pe penderfynir codi'r un pris i bawb, gall gael effaith ar niferoedd yn mynychu Coleg Dolgellau.

III. Adolygu'r Dalgylchoedd - Pe bai'r Awdurdod yn adolygu'r dalgylchoedd, mae'n bosib y byddai'n cael effaith ar rai o'r Colegau.

IV. Tocyn cludiant am ddim i'r rhai sydd yn derbyn Lwfans Cynhaliath Addysg (LCA) - nid yw'r systemau sydd gan y Cyngor yn ein galluogi i gysylltu'r niferoedd sydd yn derbyn LCA efo'r niferoedd sydd yn defnyddio'r LCA i brynu tocyn bws ar hyn o bryd. Mae'r Cynulliad wedi anfon at y Cyngor yn gofyn am yr wybodaeth yma hefyd a byddir yn edrych ar sut i wneud hyn erbyn y flwyddyn addysgol nesaf.

Ar sail y ffigyrau a ddarparwyd gan yr Adran Addysg: Yr oedd nifer y tocynnau 16+ yn 1230 gyda 470 wedi derbyn LCA. Mae'r ffigyrau yn dangos bod 38.2% o fyfyrwyr/dysgwyr i addysg bellach yn derbyn LCA.

- Ar senario blwyddyn 2012/13:

Bu i 964 dysgwr/myfyriwr aeth i addysg bellach brynu tocyn ar gyfer Tymor 1 sydd yn cynnwys 36 dros 19 oed. Yn 2012/13 fe gymeradwywyd LCA i 1,028 dysgwr/myfyriwr yng Ngwynedd.

Ar y dybiaeth bod hanner y 964 dysgwr/myfyriwr mewn addysg bellach yn derbyn LCA byddai angen i'r hanner arall dalu $(482 \div £168,780.00 = £350.17$ y flwyddyn).

Pe bai $\frac{3}{4}$ y 964 yn derbyn LCA (723) byddai 240 myfyriwr yn talu £703.25 y flwyddyn.

14. Ymestyn y Briff – Opsiynau pellach mwy creadigol

- 14.1 Derbyniwyd cais yr Aelod Cabinet i ymestyn briff yr ymchwiliad craffu i ystyried opsiynau pellach gan nad yw'r gwasanaeth cludiant ôl-16 yn gallu parhau fel y mae ar hyn o bryd oherwydd y sefyllfa ariannol sydd yn wynebu'r Cyngor. Golyga hyn bod angen i Aelodau'r ymchwiliad craffu ystyried opsiynau / argymhellion mwy creadigol er darparu'r gwasanaeth. Edrychwyd ar y cais fel cyfle i ychwanegu gwerth i'r ymchwiliad gyda phwyslais ar roi'r cwsmer yn ganolog i'r gwasanaeth.
- 14.2 Yr oedd angen adnabod arbedion yn y gwasanaeth drwy:
- Ystyried hyblygrwydd i'r drefn gyda llai o gyllid
  - Trawsnewid y drefn cludiant presennol
  - Y broses yn ei lle erbyn tymor ysgol 2015/16
- 14.3 Bu i'r grŵp ymchwilio i ymarferion awdurdodau eraill a lluniwyd rhestr hir o opsiynau.
- 14.4 Gyda chymorth hwylusydd annibynnol, trafodwyd y rhestr hir o opsiynau gan ystyried dulliau amgen o ddarparu cludiant yn erbyn yr egwyddorion canlynol a gytunwyd gan y grŵp ymchwiliad craffu:
- Tegwch i bawb
  - Agored i bawb
  - Hyblygrwydd
  - Cost resymol / fforddiadwy
  - Amser teithio hyblyg
- 14.5 Y prif opsiynau a ystyriwyd oedd:
- Cwmni Hyd Braich
  - Partneriaeth Trafnidiaeth Leol
  - Bysus y Cyngor
  - Sgwter – benthyciad
  - Benthyciad i brynu Beic Modur / Car
  - Bysus Sector Wirfoddol
  - Newid dalgylchoedd
  - Athrawon/darlithwyr peripatetig
  - Rhannu adnoddau ar draws adrannau'r Cyngor
  - Trosglwyddo gweinyddiaeth i'r Colegau
  - Math o docyn
  - Trosglwyddo'r gwasanaeth cyfan i'r Colegau
- 14.6 Blaenoriaethwyd yr opsiynau i'r drefn ganlynol:
1. Cwmni Hyd Braich
  2. Athrawon/darlithwyr peripatetig
  3. Math o docyn
  4. Benthyciadau
  5. Bysus y Cyngor

- 14.7 Aseswyd yr opsiynau uchod ynghyd a'r opsiwn o Drosglwyddo Gweinyddiaeth i'r Colegau a'r opsiwn o Drosglwyddo'r Gwasanaeth Cyfan i'r Colegau. Aseswyd hyfywedd yr opsiynau, yr arbedion posib, a'r rhagdybiaethau/risgiau gan y Rheolwr Polisi Strategol Adnoddau a'r Uwch Swyddog Ymchwil a Dadansoddeg **(Atodiad 6)**
- 14.8 Pe penderfynir gweithredu unrhyw newid ym mis Medi 2015, bydd angen i'r drefn fod mewn lle erbyn y Pasg.
- 14.9 Ystyriwyd yr asesiadau a'r arbedion posib a gwelwyd bod yr opsiynau yn disgyn i rai hir dymor, ac i rai realistic y gellir eu rhoi ar waith yn gynt. Mae'r opsiwn o gael Athrawon / Darlithwyr Peripatetig wedi ei ddatblygu'n barod. Byddai angen gwneud llawer mwy o waith ar Opsiwn 1 ac Opsiwn 5 - Cwmni Hyd Braich a Bysus y Cyngor a gwelir hwy fel opsiynau ar gyfer y dyfodol. Gwelir yr opsiwn o Drosglwyddo'r Gwasanaeth Cyfan i'r Colegau yn opsiwn fyddai yn cymryd amser hir i'w roi mewn lle a byddai maint yr arbediad yn ddibynnol ar faint y cyfraniad fyddai angen ei wneud i Grŵp Colegau Llandrillo Menai.
- 14.10 O ran Opsiwn 4 – Benthyciadau, yn ddamcaniaethol fe fyddai peth arbedion yn bosibl, ond hyn yn ddibynnol ar delerau'r benthyciadau (byddai graddfa llog is fel 'abwyd' yn golygu cost ychwanegol yn erbyn yr arbedion) a faint fyddai'n cymryd benthyciad. Heb fod yna nifer sylweddol o fyfyrwyr yn cymryd benthyciad, fe fyddai'n annhebygol o arbed costau gan y byddai rhaid parhau i ddarparu'r un cludiant.
- 14.11 Yr opsiynau realistig a fydd yn sicr o roi arbedion i'r Cyngor ac yn cyfarch anghenion y defnyddwyr fyddai cyfuniad o'r opsiynau canlynol:

Opsiwn 3 - Math o Docyn

Gan fod y Cyngor yn talu'r cwmnïau bysus ar y rhagdybiaeth fod pawb sydd wedi prynu tocyn yn eu defnyddio 2 waith y dydd, 5 dydd yr wythnos ar hyn o bryd, gellid tybio byddai arbediad posibl i'r Cyngor. Gan nad oes gan y Cyngor wybodaeth am ddefnydd y tocynnau mae'n anodd cael ffigurwr pendant ar gyfer yr arbediad posibl. O ragdybio byddai 5% o'r tocynnau ddim yn cael eu defnyddio o gwbl byddai arbediad o tua £38k mewn blwyddyn addysgol lawn.

Byddai'r opsiwn yma yn cynnig manteision o safbwynt y myfyrwyr drwy hyblygrwydd y tocyn. Byddai yn gwneud prynu tocyn yn fwy deniadol i fyfyrwyr, gan o bosib gwneud codi tâl uwch yn haws i'w gyfiawnhau. Efallai y dylid ei ystyried felly fel rhan o becyn o welliannau i'r drefn fyddai ynghlwm â chodi'r tâl, yn hytrach nag fel opsiwn ynddo'i hun.

Opsiwn 6 - Trosglwyddo Gweinyddiaeth Tocynnau Cludiant i'r Colegau

Pe byddai'r Awdurdod yn llwyddiannus i gael cytundeb y Grŵp Colegau Llandrillo Menai i weithio fel asiant fel ag y maent yn gwneud i Gyngor Sir Fôn byddai'n bosib y bydd manteision anariannol ac arbediad bychan ariannol – tua £3,912.

Byddai manteision i'r dysgwyr/myfyrwyr a'u teuluoedd a rhyddhad amser swyddogion Galw Gwynedd a Swyddog Adran Addysg sydd yn delio â sylwadau a chwynion.

Opsiwn 7 - Trosglwyddo Gwasanaeth Cludiant i'r Coleg i Grŵp Colegau Llandrillo Menai

Bydd arbedion yn bosibl, ond bydd angen negodi cytundeb cadarn efo Grŵp Llandrillo Menai. Byddai maint yr arbediad yn ddibynnol ar faint y cyfraniad fyddai angen ei wneud i Grŵp Llandrillo Menai.

Yn ogystal, mae'r opsiwn yma yn cynnig yr un manteision a manteision opsiwn rhif 6 – Trosglwyddo Gweinyddiaeth Tocynnau Cludiant Coleg o safbwynt y myfyrwyr a rhyddhad amser swyddogion.

14.12 Argymhelliad

- a. Bydd angen i'r drefn fod mewn lle erbyn y Pasg pe penderfynir gweithredu unrhyw newid ym mis Medi 2015. Dylid cofio mai arbedion o fis Medi 2015 - 31 Mawrth 2016 fydd arbediad y flwyddyn gyntaf i'r Cyngor.**
- b. Ar sail y dystiolaeth a ganfuwyd yn ystod yr ymchwiliad craffu argymhellir y dylid ystyried cyfuniad o opsiynau. Opsiynau 3, 6 a 7 - newid i system tocynnau, trosglwyddo gwasanaeth cludiant i'r coleg a gweinyddiaeth tocynnau cludiant coleg i Grŵp Colegau Llandrillo Menai.**
- c. Dylid, ar sail y dystiolaeth a ganfuwyd yn ystod yr ymchwiliad craffu, gosod un pris i bawb.**
- ch. Dylid sicrhau bod y gwasanaeth yn cynnig cyfle cyfartal i fyfyrwyr coleg a dysgwyr ysgolion uwchradd.**
- d. Dylid darparu benthyciadau ariannol i brynu cerbyd / beic modur yn ogystal er hwyluso mynediad at addysg bellach a hyfforddiant.**
- dd. Dylid parhau gyda'r ymarfer da o'r ddarpariaeth athrawon / darlithwyr peripatetig ac adeiladu ar y sylfaen o weithio mewn partneriaeth a'i adolygu'n rheolaidd.**
- e. Dylid cynnal asesiad effaith unrhyw gynnig i newid y ddarpariaeth cludiant a sicrhau bod y penderfyniad terfynol ar sail yr asesiadau hynny.**

15. Materion Eraill er Ystyriaeth yr Aelod Cabinet

Mae Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2015-16 yn cynnwys:

- Cytundeb dwy flynedd gyda Democratiaid Rhyddfrydol Cymru er mwyn codi'r Grant Amddifadedd Ysgolion (PDG) o £918 i £1,050 yn 2015-16, ac yna'n codi eto i £1,150 yn 2016-17, ac ymestyn y PDG i blant oed meithrin yn y ddwy flynedd
- Cynllun Tocynnau Teithio Rhatach i Bobl Ifanc ar gyfer pobl ifanc 16-17 oed yn dechrau ym mis Medi 2015

Mae angen i'r Cyngor a'i bartneriaid ddeall proffiliau gwahanol y dysgwyr yn y blynyddoedd cyn y trawsnewid o'r ysgol i addysg bellach. Argymhellir bod y Cyngor, y sefydliadau Addysg a Gyrfa Cymru yn gwella'r gefnogaeth i bobl ifanc cyn ac yn ystod y trawsnewid o'r ysgol i addysg bellach.

Mae angen i'r Cyngor, y sefydliadau addysg a Gyrfa Cymru gydweithio i osgoi dyblygu gwaith a sicrhau bod cefnogaeth i'r dysgwyr/myfyrwyr gan y sefydliad pwrpasol.

16. Adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau

Mae aelodau'r ymchwiliad craffu yn gwerthfawrogi mai mater i'r Aelod Cabinet fydd gweithredu ond maent yn awyddus i'r Pwyllgor Craffu dderbyn adroddiad ar ei ymateb i'r argymhellion yn ei gyfarfod nesaf gydag adroddiad cynnydd ymhen 6 mis.

Cydnabyddiaeth

Dymunwn ddiolch i'r bobl ganlynol am roi tystiolaeth, gwybodaeth werthfawr a'u cydweithrediad parod:

Grŵp Colegau Llandrillo Menai

Mr Phillip Roberts, Rheolwr Gwasanaethau Dysgwyr

Mr John Elfyn Gruffydd, Rheolwr Gwasanaethau Dysgwyr

Y myfyrwyr wnaeth gymryd rhan yn y Grwpiau Ffocws yng Ngholeg Menai Bangor, Coleg Meirion Dwyfor Pwllheli a Dolgellau.

Ysgolion Uwchradd

Mr Dewi Lake (Ysgol Y Moelwyn ac Ysgol Y Berwyn),

Mr Gareth Morris Jones (Ysgol Botwnnog)

Mr Arwyn Williams (Ysgol Brynrefail)

Gyrfa Cymru

Mrs Sharon Williams, Gyrfa Cymru - Rheolydd Ardal Gwynedd a Môn

Helen Roberts, Gyrfa Cymru, Porthmadog

Clywed

Val Owen, Clywed, Cartref Bontnewydd

Cyngor Gwynedd

Y Cyngorydd Siân Gwenllian, yr Aelod Cabinet oedd â chyfrifoldeb dros y gwasanaeth ar gychwyn yr ymchwiliad.

Y Cyngorydd Gareth Thomas, Aelod Cabinet sydd â chyfrifoldeb dros y gwasanaeth.

Owen Owens, Uwch Reolwr Gwasanaeth Adnoddau (Addysg)

Eluned Williams, Uwch Swyddog Gwasanaethau Ategol (Addysg)

Rhian Wyn Williams, Cydlynnydd Cludiant (Adran Rheoleiddio)

Sion Gwynfryn Williams, Rheolwr Cyfathrebu

Jennifer Rao, Cydlynnydd Panel Trigolion

Iwan Wyn Jones, Rheolwr Gwybodaeth ac Ymchwil

Nia Morris, Rheolwr Gwasanaeth Ieuentid

Martin Andrew Roberts, Cydlynnydd Gwynedd Ni

Aled Humphreys, Rheolwr Prosiect Arbedion Cludiant Ôl16

Alison Owen, Cydlynnydd Hyfforddiant a Swyddog Cyswllt, Canolfan Cyswllt Cwsmer, Penrhyndeudraeth.

Erica Wyn Roberts, Rheolwr Polisi a Chomisiynu Corfforaethol

Emyr Edwards, Rheolwr Polisi Strategol Adnoddau

Nia Wyn Jones, Uwch Swyddog Ymchwil a Dadansoddeg

Elfed Morris, Rheolwr Consortiwm Addysg a Hyfforddiant Ôl-16 Gwynedd a Môn

Diane Jones, Rheolwr Data, Systemau a Gwybodaeth Strategol Rhan Amser, Swyddfa Consortiwm Addysg.

Eraill

Brian Cotter, Operations Director, EDGE public solutions